د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

پښتو

شپږم ټولگی

ــوري اړه
منعه دی.

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ . ش.

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

پښتو

شپږم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب د تألیف، څېړنې او تدقیق کمیټې

لیکواله:

– د مؤلف مرستیاله فروزان خاموش د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو دیپارټمنت غړې.

تایید او مطالعه:

ملي شورا

د ولسي او مشرانو جرگو د دیني چارو، پوهنې او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړي.

د څېړنې او تدقیق کمیټې

کابل پوهنتون

– پوهندوی محمد رفیق رفیق د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو د پوهنځي د پښتو دیپارټمنت استاد.

علومو اکاډمي

– سر څېړونکی عبدالواجد واجد د افغانستان د علومو د اکاډمۍ د ژبو او ادبیاتو د مرکز رئیس.

د پوهنې وزارت

۱. د سر مؤلف مرستیال سید محمود کارگر د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو تالیف ریاست د پښتو دیپارټمنټ علمي او مسلکي غړی او د دې کتاب ایډیټ کوونکی.
۲. د سر مؤلف مرستیال امین الله نژند د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو تالیف ریاست د پښتو دیپارټمنت آمر.
۳. د مؤلف مرستیال محمد عزیز تحریک د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو تالیف ریاست د پښتو د پیارټمنټ علمي او مسلکي غړی.
۴. د مؤلف مرستیال محمد سهراب دیدار د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو تالیف ریاست د پښتو دیپارټمنټ غړی.
۵. محمد عزیز حسین خېل د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو تالیف ریاست د پښتو دیپارټمنټ غړی.
٦. سیف الرحمن آشنا د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو تالیف ریاست د پښتو دیپارټمنټ اډیټور.
۷. پلوشه د عاشقان او عارفان د لیسې ښوونکې.

انځورگران: نفیسه پوپلزۍ او محمد غالب الله یار.

د محتویاتو، دیني، فرهنگي او سیاسي برخو د څېړنې او کره کتنې کمیټې:

– ډاکټر عطاء الله واحدیار د پوهنې وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئیس.
– دوکتور محمد یوسف نیازی د پوهنې وزارت سلاکار.

د څېړنې او تدقیق د څارنې کمیټه:

– دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
– دکتور شېر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
– د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر گلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

کمپوز او ډیزاین:

نصرالدین (ناصر) او حمید الله (غفاري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

ملي سرود

دا وطـــن افغانـــستـان دی / دا عـــزت د هـــــر افغــــان دی

کـور د سـولې کـور د تـورې / هــر بچـــی یـــې قهرمــــان دی

دا وطـــن د ټولــو کـــور دی / د بلوڅـــــــــو د ازبکـــــــو

د پـــښتـــون او هـــزاره وو / د ترکمنــــــــو د تاجکــــــــو

ورســره عــرب، ګوجـــر دي / پامیــــــریان، نورستانیــــــان

براهـــوي دي، قزلبـــاش دي / هـــم ایمـــاق، هـــم پـــشه یـــان

دا هیـــواد بــه تـل ځلیـږي / لکـــه لمـــر پـــر شـــنه آسمـــان

پــه سینــه کـې د آسیــا بــه / لکــــــه زړه وي جــــــاویدان

نـوم د حـق مـودی رهبـــر / وایـــو الله اکبـــر وایـــو الله اکبـــر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام

گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختگ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کيږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي گټورې موضوعگانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه گرځېدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده‌کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران استادان او ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤوليت لري.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرگندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډگر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو موسسو، او نورو ملگرو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب فهرست

شمېري	عنوان	مخونه
۱	حمد	۱
۲	پوهنه	۳
۳	ځان وپېژنه!	۵
۴	غرونه	۷
۵	آريايان	۹
٦	کتاب څنګه منځ ته راغی؟	۱۱
۷	حضرت علي کرم الله وجهُه	۱۱
۸	کلمه او دهغې ډولونه	۱۵
۹	د خپلواکو کلمو ډولونه	۱۷
۱۰	امير کروړ	۱۹
۱۱	متل څه ته وايي؟	۲۱
۱۲	د پټې خزانې ليکوال	۲۳
۱۳	مطالعه	۲۵
۱۴	نا خپلواکې کلمې	۲۷
۱۵	د لقمان حکيم نصيحتونه	۲۹
۱٦	وزير محمد اکبر خان	۳۱
۱۷	د شاعر ډالۍ	۳۳
۱۸	تاړي يا وندونه	۳۵
۱۹	د افغانستان طبيعي زېرمې	۳۷
۲۰	خوشحال خان خټک ته!	۳۹
۲۱	ستاينوم (صفت)	۴۱
۲۲	قيمتي ډبرې	۴۳

۲۳	کمپيوټر	۴۵
۲۴	ضميرونه	۴۷
۲۵	لنډۍ	۴۹
۲٦	د آيوډين روغتيا يي ارزښت	۵۱
۲۷	شمېر نوم (عدد)	۵۳
۲۸	مېرمن زينبه	۵۵
۲۹	د پنسل اختراع	۵۷
۳۰	قيدونه	۵۹
۳۱	زلزله	۶۱
۳۲	رحمان بابا	۶۳
۳۳	فعل او دهغه ډولونه	۶۵
۳۴	د بشر لوی خدمتگار	۶۷
۳۵	ببېټ نيکه	۶۹
۳٦	د فعل ريښه	۷۱
۳۷	کوچنيان	۷۳
۳۸	دغوړونو ساتنه	۷۵
۳۹	ملي يووالی	۷۷
۴۰	د تېر مهال فعلونه	۷۹
۴۱	د نشه يي توکو اغېزې	۸۱
۴۲	په ځمکه کې بدلونونه	۸۳
۴۳	فعل دبنې او شکل له مخې	۸۵
۴۴	کار وکړئ سوال مه کوئ!	۸۷
۴۵	ځيرک سوالگر	۸۹
۴٦	بشر دوستي	۹۱
۴۷	د وطن ترانه	۹۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

لومړی لوست

حمد

موخې:

۱. د پاک الله (جل جلاله) پېژندنه.
۲. د الله (جل جلاله) د ښې پېژندنې له پاره د دیني تعلیماتو زده کړه او لوستل.
۳. د شعر او بیتونو لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. موږ چا پیدا کړي یو؟
۲. پاک الله (جل جلاله) پرته له موږ څخه نور څه شیان پیدا کړي دي؟
۳. موږ د الله (جل جلاله) د صفاتو، قدرتونو او ښې پېژندنې له پاره ښایي څه وکړو؟

پاک الله (جل جلاله) ته !

زه مدد غواړم له تانه اې یوه خدایه احده
که مدد دې راسره وي چار به نه شي زما بده

زه عاجز مریی د ستایم تا به ستایم ستا په فضل
ستا ثنا صفت به وایم څو زه توان لرم بېحده

ستا ثنا ده تر حد تېره د بیابان تر شګو ډېره
هسې څوک دي چې خبر شي د دې شګو له عدده

دا شامت زموږ خپل دی چې مو کار هسې مشکل دی
ګنې ته څه هسې نه یې چې خپل ور تړې له رده

د خوشحال ویل اومه دي لایق ستا د صفت نه دي
ستا په فضل به پخېږي دا اومه ویل احده

خوشحال خان خټک

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

مدد- مرسته	چار- کار	احد- یو (واحد)
شامت- بدمرغي	اومه- خام	مریی- غلام
ستایم- ستاینه کوم		

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې شعر ولولي.
۲. د الله (جل جلاله) د قدرتونو او صفاتو په هکله دې خبرې وکړي.
۳. زده کوونکي دې په ګروپونو باندې وویشي او هر ګروپ دې له یو بل سره دمشورې په توګه د خدای (جل جلاله) په صفاتو او قدرتونو باندې خبرې وکړي، او بیا دې له هر ګروپ څخه یو تن خپلې خبرې نورو ته ووایي.

دزده کوونکو فعالیتونه:

۱.زده کوونکي دې د شعر بیتونه ولولي او هغه دې معنا کړي.
۲. په دوه کسیزه توګه دې دا شعر داملا په توګه یو بل ته ووایي او ودې لیکي.
۳. پـه وار سره دې د ټولګي مخې تـه را شي او پـه مېـز باندې ایـښودل شـوي کارتونـه چې د الله (جل جلالـه) نومونه او صفتونه په کې لیکل شوي واخلي. هر یو زده کوونکی دې دخپل کارت کلمه په تخته ولیکي او هغې ته دې یوه جمله جوړه کړي.
دمثال په توګه: په کارت کې (رحم) هېڅوک د خدای (جل جلاله) له رحم څخه بې نصیبه نه دي.

ارزونه:

۱. زده کوونکي شعر لوستلی او په مطلب یې پوهېدلی شي؟
۲. د شعر هر یو بیت لوستلی اوتوضیح کولی شي؟
۳. دا لاندې کلمې په تورو اړولی شي؟
(احد، ستایم، فضل، شامت، اومه)

کورنی دنده:

زده کوونکي دې له خپلو کورنیو سره د الله (جل جلاله) د قدرتونو او صفاتو په هکله مشورې وکړي. د هغو له وېناوو څخه دې پنځو صفتونو ته جملې جوړې او په کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

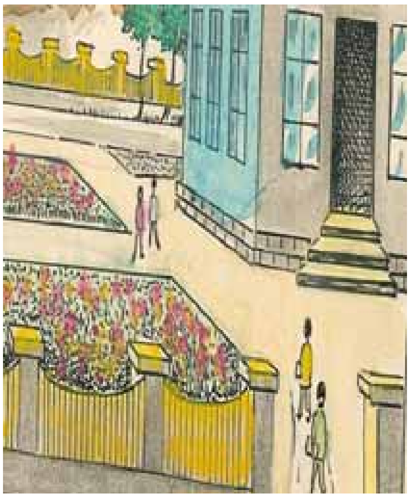

دوهم لوست

پوهنه

موخې:

۱. زده کوونکي د پوهنې په معنا او مفهوم باندې وپوهېږي.
۲. د پوهنې په ارزښت باندې وپوهېږي.
۳. متن سم ولولي او ویې لیکي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو پوهېږئ چې پوهنه څه معنا لري؟
۲. مور ولې درس وایو او دا موضوع له پوهنې سره څه اړیکې لري؟
۳. مور څنګه کولی شو چې د پوهې خاوندان شو؟

علم د پوهې، پېژندنې او خبرتیا په معنا دی. پوهنه دیوې رڼا په څېر د انسان زړه، دماغ او د هغه د بریالیتوبونو لارې روښانه کوي. انسان له بې لارۍ او مایوسۍ څخه ژغوري او خپلې موخې ته یې د رسېدو لارې چارې برابروي. له بلې خوا ناپوهي داسې تیاره ده، چې انسان له ډار، خطر او خوارۍ سره مخامخ کوي.

څښتن تعالی (جل جلاله) په خپله د پوه او ناپوه ترمنځ د توپیر په هکله داسې فرمایي: ((آیا هغه کسان چې پوهېږي له هغو کسانو سره چې نه پوهېږي برابر دي؟))

هېڅکله پوهه او ناپوهي – رڼا او تیاره سره برابر نه دي.

انسان د علم او پوهې په وسیله لومړی خپل ځان او بیا خپل خالق (جل جلاله) پېژني. په کار دي چې له علم سره یې عمل هم ملګری وي، ځکه چې عمل د علم میوه ګڼل کېږي او وایي چې: ((بې عمله عالم د هغې شنډې ونې په څېر دی چې ارزښت نه لري.)) همدا ډول له علم او پوهې څخه باید د انسانانو د هوساینې، سوکالۍ او د هغوی د ستونزو د لرې کولو له پاره کار واخلو. د خپلو خلکو او د بشر د نېکمرغیو له پاره هلې ځلې وکړو.

نوي لغتونه:

بریالیتوبونه -	کامیابۍ	شنډه -	بې مېوې	ستونزې -	مشکلات
هلې ځلې -	هڅې او کوښښ	هوسایې -	آرامي	سوکالي -	آسوده ګي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په هکله دې معلومات وړاندې کړي.
۲. د پوهنې په ارزښت او هغې ته د اړتیاوو په هکله دې خبرې وکړي.
۳. په متن کې دې متضادو کلمو ته اشاره وکړي. لکه: پوه، ناپوه - رڼا، تیاره، خبرتیا، بې خبري.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن له خپل ځان سره ولولي او د هغه مطلب دې په ساده کلمو کې څرګند کړي.
۲. زده کوونکي دې دا لاندې لغتونه تر معنا کولو وروسته په جملو کې وکاروي.
(پوهه ، ستونزې، ارزښت، سوکالي)
۳. زده کوونکي دې دا لاندې نیمګړې جملې د متن په لوستلو سره بشپړې کړي او بیا دې په کتابچو کې ولیکي.

الف. د علم او پوهې په مرسته لومړی خپل ځان او بیا................ .
ب. بې عمله عالم د ....
ج. آیا هغه کسان چې علم لري برابر دي له هغو.......................... .
د. د علم او پوهې څخه د انسانانو.......................... .
هـ. پوهه دیوې رڼا په څېر د انسان زړه.............. .

ارزونه:

۱. زده کوونکي د پوهنې په معنا او مفهوم وپوهېدل؟
۲. په دې هکله یوه لنډه مقاله لیکلی شي؟
۳. متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دغه کلمې په مناسبو جملو کې وکاروي بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
(رڼا ، هوسایي، نېکمرغي، خواري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېیم لوست

ځان وپېژنه!

موخې:

۱. د ځان وپېژنه په معنا او مطلب باندې د زده کوونکو پوهېدل.
۲. زده کوونکي دې وپوهېږي چې دوی هم خپلو خلکو او ټولنې ته مسوولیتونه لري.
۳. دمتن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تا سو په دې مطلب پوهېږئ چې ځان وپېژنه څه معنا لري؟
۲. د یوه پوه او غیرتمن ځوان په صفت د ژوند په عملي ډګر کې باید څه وکړو؟
۳. ولې خلک او ټولنه مور ته سترګې په لاره دي؟

سترګې پرانیزه، د بدبینۍ حس له مغزو څخه وباسه، په ځیرځیر وګوره، طبیعت ټول تاته په خندا د ژوندانه د هوساینې اسباب را غونډوي. غرونه ستا دلوړهمت د هرکلي له پاره هر لورته ولاړ دي. لمر هره ورځ له ځان سره تاته د ژوندانه بې شمېره هیلې را وړي. ځمکه خپل آرمانونه د ګلونو په پاڼو کې تاتـه وړاندې کوي. د وطن د وړو او زړو د امېد سترګې ستا خواته کړې دي، ځکه چې ته د دوی او دوی ستا دي. د کوچنیوالي لوبې کوچنیانو تـه پرېږده. د زلمیتـوب بې ځایـه عیشونه او هوسونه هغه چاته وړاندې کړه، چې ته یې پېښنې کوې.

ته دخپلو بې وزلو کاریګرو سره لیچې ونغاړه. له بزګرانو سره لاسونه تنـاکې کـړه. لـه زده کوونکو سره ماغزه په کار واچوه. د وطن د پرمختګ له پاره زیار وباسه. پرېږده! چې نور په هوا الوزي ته بې وزرو الوتی نه شې.

ځان وپېژنه! په تشو خبرو هېڅ نه ترسره کېږي. عملي میدان تـه را ووځه! دا خـاوره ستا همت تـه ګوري. کـار غـواړي. د بې غمـۍ او استراحت سره وداع وکـړه. خـوب دګور مړوته پرېږده! ته خو ژونـدی یـې. دهېـواد راتلونکی سعادت پـه تا پـورې اړه لـري. د زلمیتـوب طلایـي ورځـې پـه همـدې خـدمت کـې تېـرې کـړه. سـر ترپایـه دپېښوکولو پـه جامو کـې ځـان مـه نغـاړه! د دې وخت دی چـې ځانتـه ووایـې: آه لا تـرڅـو!؟ ځان و پېژنه! داسې کار وکړه چې نور ستا پېښنې وکړي، لکه پخوا چې یې کاوه.

(الفت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

وړانګې-	هیله-	پلوشي	امېد	تقلید-	لېچې ونغاړه-	دنورو پېښې کول	لستوڼي را پورته کړه
نغاړل-	پېچل	مه نغاړه-	مه تاووه				

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي. دهغه په معنا او مطلب دې وغږېږي.
۲. ځوانانو ته دې خپل مسوولیتونه ور وپېژني.
۳. دا کلمې دې په تخته ولیکي او له زده کوونکو څخه دې وغواړي چې یوه یوه جمله ور څخه جوړه، بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
(ارمانونه، راتلونکې، زلمیتوب، لوړهمت)
۴. ښوونکی دې متن په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.

دزده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې په ډلو وویشل شي. هره ډله دې په یوې یوې ټاکلې برخې باندې خبرې وکړي. خپلې نظر یې دې په یوه پاڼه کې ولیکي اوله هرې ډلې څخه دې یو تن د نورو په مخ کې ولولي.

الف. انسان ولې د کار کولو له پاره باید لوړ همت ولري؟

ب. د خپل ځان او هېواد د پرمختګ له پاره ښه زیار وباسو؟

ارزونه:

۱. زده کوونکي د لوست په معنا او مفهوم باندې و پوهېدل؟

۲. آیا زده کوونکو خپل مسوولیتونه وپېژندل. دوی وپوهېدل چې د یوه پوه ځوان په توګه دخپلو خلکو او هېواد له پاره څه وکړي؟

۳. د متن لوستل او لیکل کولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې له متن څخه پنځه کلمې په خپله خوښه غوره کړي او هغه دې په جملو کې وکاروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

غږونه (آوازونه)

موخې:

۱. د اساسي یا بنسټیزو توکو په څېر د غږونو پېژندل.
۲. زده کوونکي دې په دې و پوهېږي، چې یوه ژبه څنګه له غږونه څخه جوړه شوې ده؟
۳. په لوستلو او ویلو کې د غږونو سم ادا کول.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو څه فکر کوئ، چې غږونه هم په ژبه کې ارزښت لري؟
۲. زموږ دژبې ټولې کلمې او خبرې له غږونو څخه جوړې شوېدي؟
۳. آیا ټول غږونه په ویلو کې یو شان دي؟

دشلمې پېړۍ په پیل کې نوو علمي څېړنو دا ثابته کړه چې، غږونه د یوې ژبې اساس او بنسټ جوړوي، نو ویلی شو چې غږونه د ژبې جوړوونکي توکي دي. که څه هم دغه کوچني توکي په یوازې توګه معنا نه لري، خو دهغو توپیر په کلمو کې، د کلمو معنا بدلوي، لکه: د (ت) آواز د (تور) په کلمه کې. که چېرې د دغه آواز په ځای د (پ) آواز راوړو، نو د تور له کلمې څخه د (پور) کلمه جوړېږي. چې دا دوه بېلې بېلې کلمې دي. غږونه په هره ژبه کې په یوازې او جلا جلا توګه، نه کارول کېږي، بلکې د هغو له یو ځای کېدو څخه تر ټولو کوچني معنا داره واحدونه جوړېږي چې کلمه ورته وایي.

په هره ژبه کې الفبې د هغې ژبې د ټولو تورو شمېر ته ویل کېږي چې د هغې ژبې د آوازونو انځورونه کوي. یا د یوې ژبې د غږونو رسم او شکل ښیي چې په لیکنه کې ترې کار اخیستل کېږي.

په پښتو ژبه کې د څلوېښتو په شاوخوا کې غږونه کارول کېږي، چې په دغو ګروپونو باندې وېشل شویدي:

الف. خپلواک غږونه. ب. بېواک غږونه.
ج. نیم واک غږونه. د. غبرګ غږونه.

نوي لغتونه:

توکي- برخې، اجزا | توپير- فرق | اساسي- بنسټيز
ثېړنه- تحقيق | غبرګ- جوړه | انځورونه- رسمونه

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په دې برخه کې چې، غږونه د يوې ژبې بنسټيز توکي دي ځرګندونه وکړي.
۲. غږونه او د الفبې توري دې په جلا جلا توګه وښيي. د هغو توپيرونه دې په مثالونو کې ځرګند، بيا دې په تخته وليکي او زده کوونکي دې هم هغه وليکي.
۳. د غږونو ډولونه دې په تخته وليکي او په زده کوونکو دې تکرار کړي.
۴. متن دې په زده کوونکو باندې په ياد زده کړي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په هکله دې وغږېږي!
۲. دا برخه دې د متن په لوستلو سره بشپړه او په کتابچو کې دې وليکي!

الف. د شلمې پېړۍ علمي څېړنو دا ثابته کړه چې ....
ب. غږونه په جلا او يوازې توګه معنا نه لري خو ....
ج. په هره ژبه کې د هغې الفبې ....
د. په پښتو ژبه کې د (۴۰) غږونه...............
هـ. د غږونو له جوړښت او يوځای کېدو څخه ....
و. ټول غږونه په څلور برخو وېشل شوي ....
ز. کلمه هغه تر ټولو کوچنی ....

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د غږونو په موخه وپوهېدل؟
۲. په دې هم پوه شول چې د يوې ژبې بنسټيز توکي څه شی دي؟
۳. غږونه په لوستلو کې سم ادا کولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن په کتابچو کې وليکي. او دهغه په مطلب دې خپلو ټولګيوالو ته خبرې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم لوست

آریایان

موخې:

۱. د آریایانو پېژندل.
۲. د آریا یانو د ټاټوبي، ژبې او ژوند په هکله پوهېدل.
۳. د آریایانو د کوچېدلو په هکله پوهېدل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د آریایانو کلمه اویا د هغو په هکله کومه کېسه اورېدلې ده؟
۲. آیا تاسو فکر کولی شئ چې لرغوني آریایان زموږ لوی نیکونه دي؟
۳. آریایان لومړی څل چېرې اوسېدل او څه ډول ژوند یې درلود؟

له میلاد څخه په زرګونو کلونه مخکې داوسني افغانستان په شمال کې آریایي قومونه اوسېدل. دوی خپل لرغوني ټاټوبي ته آریاناوېجه ویله، چې د اصیلانو او شریفو خلکو د اوسېدو ځای معنا لري. آریایان په لومړي سر کې په یوه ژبه چې آریک نومېده غږېدل او دا د پښتو ژبې اصلي مور ګڼل شوې ده.
آریایانو په آریاناوېجه کې د کوچیتوب او مالدارۍ ژوند درلود. څو زرګونه کلونه وروسته یې ښاري ژوند پیل او د لومړي ځل له پاره یې د بُخدي ښار جوړ کړ، چې پېشدادي کورنۍ (یما) پاچا د آریایي دولت اداره په غاړه درلوده. دا زمانه له میلاد څخه (۱۵۰۰) کاله د مخه اټکل شوې ده.
یما پاچا ډېر هوښیار او نوښتګر و. ده ډېر خدمتونه وکړل. ځمکې یې آبادې او ویالې یې جوړې کړې. دخپلې ټولنې د ښه سمون له پاره یې اداره جوړه کړه. دوی لویې او وړې جرګې درلودې، چې هر ډول پرېکړې به یې کولې. حتی مشر به یې هم له دې لارې ټاکه. له زرګونو کلونو څخه وروسته آریایان د زیاتوالي له امله د افغانستان نورو سیمو ته وکوچېدل، چې زموږ د هېواد په مرکزي، ختیځو او لویدیځو برخو کې خپاره او مېشته شول.
څو دغو ستونزو بیا هم دوی له افغانستان څخه نورو سیموته وکوچول، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوېديځ خوا ايران او ختيځ خوا تــه د هنـد تـر ځنګلونو پورې ورسـېدل. لـه خپـل ځـان سره وړی تمدن يې خپور او ښه وده يې ورکړه.

نوي لغتونه:

ټاټوبی- د اوسېدو ځای
نوښتګر- مبتکر
ويجه- ټاټوبی
بُخدي- اوسنی بلخ چې اُم البلاد هم نومېده.
ټاکل- تعينول

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د آريايانو په هکله دې زده کوونکوته معلومات وړاندې کړي.
۲. متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه وليکي.
۳. د متن د لاندې ښنيو برخو په هکله دې څرګندونې وکړي.

الف. آريانا ويجه.	ج. د بُخدي ښار.
ب. آريک ژبه.	د. د آريايانو کوچېدل.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن په دوه کسيزه توګه ولولي او بيا دې يو بل ته دهغه په هکله څرګندونې وکړي.
۲. دا لاندې لغتونه دې په مناسبو جملو کې راوړي او په کتابچو کې دې وليکي.

الف. نوښتګر	ب. خدمتونه	ج. آريک	د. بُخدي

۳. د جملو تش ځايونه دې د متن په لوستلو سره په مناسبو کلمو ډک او بيا دې وليکي.

الف. آريايانو په يوه ژبه خبرې کولې چې _______ نومېده، اود _______ مور بلل کېږي.
ب. آريايانو په يوه سيمه کې ژوند کاوه چې ____________________ ياد بدله.
ج. د آريايانو لومړنی پاچا_____ نومېده (۱۵۰۰) کاله دمخه په _____کې په تخت کښېناست.
د. آريايان د زياتوالي له امله له افغانستان څخه د_______ او _______ خواته وکوچېدل.

(ښتو ژبې ـ آرياناويجه ـ يما ـ ايران ـ بُخدي ـ آريک ـ هند)

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي په دې ويوهېدل چې آريايان څوک دي؟
۲. دآريايانو د اصلي ټاټوبي، ژبې او کوچېدو په هکله ويوهېدل؟
۳. متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د دغوکلمو لنډه څرګندونه وکړي او بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي.
(اُم البلاد ـ آريک ـ آرياناويجه ـ يماپاچا)

شپږم لوست

کتاب څنګه منځ ته راغی؟

موخې:

۱. زده کوونکي په دې وپوهېږي چې کتاب څنګه منځ ته راغی؟
۲. د کتاب په ارزښت باندې پوهېدل.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو څه فکر کوئ چې پخوا زمانو کې به هم کتاب موجود و؟
۲. په پخوا زمانو کې به له کاغذ څخه پرته په نورو کومو شیانو باندې لیکل شوي وي؟
۳. کاغذ به د لومړي ځل له پاره څېرته جوړ شوی وي؟

په تېرو زمانو کې کتاب نه و. زموږ پلرونو به کېسې په یاد زده کولې او بیا به یې خپلو ماشومانو ته ویلې، چې په همدې ډول دا کېسې پېړۍ، پېړۍ نورو نسلونو ته رسېدلې. خو څرنګه چې دا کېسې ډېرې زیاتې وې او ټولې به یې په یاد نه پاتې کېدې نو دوی د داسې شي په فکر کې شول چې د کېسو په ساتلو کې ورسره مرسته وکړي. همدا وه چې ځینو خلکو به په لرګیو کې د یوې نښې په توګه نښاني کولې او ځینو به په تارونو باندې رنګه رنګه غوټې جوړولې، چې د یوې ځانګړې کېسې څرګندونه به یې کوله.

وروسته په دې هم و پوهېدل، چې د تېره لرګي په څوکه په نرمه خټه باندې یوه نښه وباسي او په اور باندې یې پخه کړي ترڅو ډېر عمر پاتې شي چې همدا کارپه حقیقت کې د کتاب د منځ ته راتلو پیل و.

تردې وروسته انسانان د ونو د پوټکي او پاڼو په تېره د پاپېروس د بوټي په پاڼو د لیکلو په فکر کې شول، چې څه نا څه تر ډېرې مودې پورې یې پایښت درلود.

مصریانو کم له کمه (۵۰۰۰) کاله پخوا د پاپېروس د بوټي له پاڼو څخه یو ډول کاغذ جوړ کړ. کله چې و پوهېدل هغه له منځه ځي، نو د هغه په ځای یې د ژوو پوستکي د لیکلو له پاره غوره کړل.

او د کتاب په څېر یې ترې کار واخیست، خو دغو کتابونو یوازې په مالدارو خلکو پورې اړه درلوده. د زرګونو کلونو وروسته بیا په چین کې د اوسني کاغذ ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابتدایي او لومړنی شکل منځ ته راغی. وروسته په جرمني کې د چاپ ماشین جوړ شو، چې د کتاب د لیکلو، ترتیبولو او چاپولو له پاره سمه لاره پرانیستل شوه.
لنډه دا چې د اوسني کتاب د لیکلو پړاو د ډېرو زیارونو له امله منځ ته راغی او اوس د ټول جهان انسانان ترې ګټه اخلي او خپلې غوښتنې، نظریات او افکار د نړۍ له خلکو سره په دې وسیله شریکوي.

نوي لغتونه:
(پېړۍ ـ قرن) (غوره- بهتر) (علامې ـ نښې) (کرښې ـ خطونه) (غوښتنې ـ هیلې)
(پاپېروس د اوقیانوس د دریاب په غاړه د پلنو پاڼو درلودونکی بوټی و.)

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په دې هکله دې زده کوونکو ته معلومات وړاندې کړي.
۲. د کتاب د منځ ته راتلو بهیر دې په ساده وینا ووایي.
۳. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
۴. د پاپېروس، د چاپ ماشین او د ژوو په پوستکو باندې دې خبرې وکړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د دغه په هکله دې معلومات وړاندې کړي.
۲. د جملو نیمګړې برخې دې په مناسبو کلمو سره بشپړې او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

الف. مصریانو تقریباً پنځه زره کاله پخوا ______________ جوړ کړ.
ب. داوسني کاغذ ډېر ابتدایي شکل په ______________ کې منځ ته راغی.
ج. په جرمني کې د ________ اختراع شو چې د ________ کار یې ډېر آسانه کړ.
هـ. انسانان کله چې و پوهېدل د پاپېروس پاڼې له منځه ځي نو د __________ یې غوره کړ.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د کتاب د منځ ته راتلو په بهیر وپوهېدل؟
۲. زده کوونکي د کتاب په ارزښت او اړتیا باندې هم پوه شول؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د کتاب د منځ ته راتلو بهیر په ساده نثر په خپلو کتابچو کې ولیکي او سبا ته دې خپلو همځولو ته په ټولګي کې ولولي!

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

حضرت علي (كرم الله وجه)

موخې:
١. د حضرت علي (كرم الله وجه) پېژندنه.
٢. د حضرت علي (كرم الله وجه) د خلافت په هكله پوهېدل.
٣. د متن لوستل او ليكل.

هڅوونكي پوښتنې:
١. په تېرو ټولګيو كې مو د صحابه كرامو نومونه اورېدلي دي؟
٢. آيا تاسو د حضرت علي كرم الله وجه په هكله څه معلومات لرئ؟

حضرت علي كرم الله وجه په زړورتيا شهرت درلود. پلار يې ابو طالب نومېده. له هجرت څخه يوويشت كاله مخكې په مكې معظمې كې زېږېدلى او د حضرت محمد (صلى الله عليه وسلم) ځلورم يار و.
حضرت علي كرم الله وجه له وړكتوب څخه د حضرت محمد (صلى الله عليه وسلم) سره مينه درلوده او دهغه د اخلاقو پيروي يې كوله. كله چې حضرت محمد (صلى الله عليه وسلم) د خداى (جل جلاله) له خوا پيغمبر و ټاكل شو. حضرت علي كرم الله وجه لومړى كوچنى ماشوم و، چې ايمان يې ور باندې راوړ او د اسلام په مبارك دين مشرف شو.
حضرت علي كرم الله وجه ډېر لوى عالم، غښتلى، زړور او د ښكو اخلاقو خاوند و. د حضرت محمد (صلى الله عليه وسلم) له كړو وړو سره يې زياته مينه درلوده. له خلكو سره به يې تل ښه چلند كاوه. په اخلاص، توره، مېړانه، زړورتيا او جهاد كې يې سارى نه درلود.
كوم وخت چې حضرت عثمان (رضى الله عنه) په شهادت ورسېد. حضرت علي كرم الله وجه د مسلمانانو خليفه شو. د خلافت په موده كې يې ډېر فتوحات وكړل. د خلافت څخه مخكې يې هم د حضرت محمد (صلى الله عليه وسلم) سره په ډېرو غزاګانو كې برخه اخيستې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور کاله او څو میاشتې يې خلافت وکړ. په پای کې د عبدالرحمن بن مُلجم له خوا د هجرت په څلوېښتم کال دروژې په اوولسمه ورځ په شهادت ورسېد.

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او دهغه په مفهوم باندې دې رڼا واچوي.
۲. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
۳. د حضرت علي کرم الله وجه په شخصیت باندې دې وغږېږي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او دهغه په مطلب دې خبرې وکړي!
۲. دحضرت علي کرم الله وجه په هکله او رېدلې کیسې دې نوروته ووايي.
۳. دا لاندې پوښتنې دې ولولي او دهغو ځوابونه دې په کتابچو کې ولیکي.

الف. حضرت علي کرم الله وجه د چا زوی او حضرت محمد صلی الله علیه وسلم سره یې څه نسبت درلود؟
ب. حضرت علي کرم الله وجه په کوم کال کې زېږېدلی دی؟
ج. د حضرت علي کرم الله وجه د شخصیت په هکله معلومات ورکړئ!
د. حضرت علي کرم الله وجه د چا له خوا او په کوم کال کې په شهادت ورسېد؟

ارزونه:

۱. زده کوونکو د حضرت علي کرم الله وجه شخصیت وپېژاند؟
۲. آیا زده کوونکي و پوهېدل چې حضرت علي کرم الله وجه لومړی ماشوم و چې په اسلام مشرف شو؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دحضرت علی کرم الله وجه په هکله معلومات په خپلو کتابچو کې ولیکي او په یاد دې زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

کلمه او د هغې ډولونه

موخې:

١. د کلمې په معنا او مفهوم باندې پوهېدل.
٢. د کلمو د ډولونو پېژندل.
٣. په لیکلو او لوستلو کې د کلمو سم کارول.

هڅوونکې پوښتنې:

١. آیا تاسو د کلمې په هکله څه اورېدلي او پوهېږئ چې کلمه څه معنا لري؟
٢. مورې په خبرو اترو کې له کلمو څخه کار اخلو؟
٣. ستاسو په فکر به کلمې ټولې یوشان وي او که توپیر لري؟

کلمه:

هغه کوچني ژبني توکي دي چې ځینې یې په خپله پوره معنا او خپلواک مفاهیم لري. ځینې یې په یوازې توګه معنا نه ورکوي، خو د جملو د معناوو په بشپړولو کې لویه ونډه اخلي. کلمې په لومړي سر کې د معنا له مخې په دوو لویو برخو وېشل شوي: خپلواکې او ناخپلواکې کلمې.

خپلواکې کلمې:

هغه کلمې چې په خپله معنا ولري او په هغوی کې ټول نومونه، قیدونه او ټولې فعلي ډلې راځي لکه: احمد، زه، ښه، لایق، راغی او نور....

ناخپلواکې کلمې:

هغه کلمې دي چې په خپلواکه توګه معنا نه لري، خو له خپلواکو کلمو سره چې یو ځای شي د جملې معنا بشپړوي او بدلوي.

په ناخپلواکو کلمو کې سرینې، پسینې، د ربط، د عطف، تاړي(وندونه) او نور راځي.

لکه: و، به، له، د، نه، سره، څخه، ځینې، او نور....

نوي لغتونه:

ونډه - برخه	توپیر – فرق
ډله - ګروپ	لړۍ – سلسله

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په برخه کې دې په بشپړه توګه څرګندونې وکړي.
۲. د لاندې موضوعګانو په هکله دې پوره څرګندونې وکړي.
الف. کلمه څه ته وايي؟
ب. کلمه په څو برخو وېشل شوې ده؟
ج. خپلواکې کلمې کومې دي او کومې برخې په کې شاملیږي؟
د. ناخپلواکې کلمې څه ته وايي او کومې کلمې په کې برخه لري؟

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مرسته دې لاندې برخې بشپړې کړي!

الف. کلمې هغه کوچني ژبني توکي دي چې ....
ب. کلمه په دوو لويو برخو وېشل شوې چې ....
ج. په خپلواکو کلمو کې دا برخې شاملې دي ....
د. په ناخپلواکو کلمو کې دا برخې شتون لري ....
هـ. خپلواکې او ناخپلواکې کلمې له يو بل څخه دا توپيرونه لري چې ....

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د کلمې په معنا او مفهوم باندې و پوهېدل؟
۲. آيا زده کوونکي د خپلواکو او ناخپلواکو کلمو ترمنځ توپير کولی شي؟
۳. زده کوونکي متن سم لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د متن په مطلب باندې خبرې وکړي او هغه دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم لوست

د خپلواکو کلمو ډولونه

موخې:

۱. د خپلواکو کلمو په معنا او مفهوم باندې پوهېدل.
۲. په متن کې د خپلواکو کلمو پېژندنه.
۳. په لیکلو او لوستلو کې د خپلواکو کلمو سمه کارونه.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تا سو د خپلواکو کلمو په هکله څه اورېدلي دي؟
۲. زموږ په خبرو اترو کې به هم له خپلواکو کلمو څخه کار اخیستل شوی وي؟
۳. ستاسو په فکر خپلواکې کلمې به نور ډولونه هم ولري؟

خپلواکې کلمې په دوو لویو برخو وېشل شوي دي: اسمي او فعلي برخې.
اسمي (نومیزې) برخې: چې نومونه، صفتونه، ضمیرونه، او شمېر نومونه (عددونه) په کې شامل دي.

نوم (اسم): هغه خپلواکه معنا لرونکې کلمه ده چې د ټولو شیانو (موجوداتو) او اشخاصو له پاره راشي.
لکه: احمد ، مېز ، عقل، دود ،اکسیجن، شېدې، ونه، او نور...

دنوم ډولونه:

نوم دا ډولونه لري: نارینه نوم، ښځینه نوم، مفردنوم، مرکب نوم،ډله ییز (د جمعیت) نوم د وخت نوم، د آلې نوم، دمعنا نوم، د ذات نوم، عام نوم، خاص نوم، او نور ......
له دې جملې څخه به ځینې نومونه له مثالونو سره وګورو!

د ذات نوم: هغه کلمې دي، چې دیوه حس کېدونکي شي له پاره راشي لکه: قلم، کتاب، احمد ، مېز .

دمعنا نوم: هغې کلمې ته وایي، چې مادي وجود ونه لري لکه: پوهه، عقل، علم، ننګ.

خاص نوم: هغه کلمه ده، چې دیوه ځانګړي شي یا شخص له پاره راشي لکه: احمد شاه بابا ، کابل، کندهار.

عام نوم:چې د همجنسو شیانو یا اشخاصو له پاره راوړل شي لکه: سړی، نجلۍ، کتاب، ښار.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنس نوم: چې په یوه نه شمېرېدونکي شي پورې اړه ولري او لږ او ډېر وته یو شان و کارول شي لکه: اوبه، تیل، غوړي، وریښم.

دجمعي نوم: چې په یوه ډله او جمعیت پورې اړه ولري لکه: رمه، ګله، ولس، خلک.

د صوت نوم: هغه کلمه ده چې دطبیعي او غیر طبیعي غږونو له پاره راشي لکه: ترهار، شر وشور، ترنګ وترونګ.

نوي لغتونه:

شمېرنوم- (عدد) ځانګړی – مشخص

نه شمېرېدونکي- بې حسابه

> **ښوونکي ته لارښووني:**
>
> ۱. ښوونکی دې متن ولولي او په هره برخه دې خبرې وکړي.
> ۲. د خپلواکو کلمو برخې دې جوتې او څرګندې کړي.
> ۳. په اسمي برخو کې دې شاملې کلمې څرګندې او روښانه کړي.
> ۴. نوم او دهغه ډولونه دې په جلاجلا توګه وښيي. د مثالونو په ورکولو سره دې یو له بله توپیر کړي او زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې په دوه کسیزه توګه متن ولولي او یو بل ته دې تشریح کړي!

۲. زده کوونکي دې په خپل ټولګي کې د شیانو نومونه په یوه لست کې ولیکي او په هغو کې دې د نوم ډولونه وښيي.

لکه: مېز (عام نوم) کتاب (عام نوم) هلک (ذات نوم)

زموږ د تاریخ استاد سرور خان (خاص نوم)

۳. زده کوونکي دې دا لاندې بیتونه ولولي. نومونه دې په کې پیدا او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

که یې فکر ستا له فکره مخالف وي شپه او ورځ که در سره وي آشنا نه دی

لمر که راشي په تندي باندې له پاسه ته چې وینې له خوبه نه یې سبا نه دی

ارزونه:

۱. زده کوونکو خپلواکې کلمې وپېژندلې؟

۲. زده کوونکي د خپلواکو کلمو په ډولونو باندې هم و پوهېدل؟

۳. زده کوونکو نومونه او دهغو ډولونه وپېژندل؟

۴. زده کوونکي له خپلواکو کلمو څخه په لیکنه او لوستنه کې کار اخیستلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په پورتني شعر کې نومونه پیدا کړي او د هغه ډولونه دې په کې وښيي او په کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

امیر کروړ

موخې:

۱. د لومړني شاعر او غښتلي پهلوان په توګه دامیر کروړ (جهان پهلوان) پېژندنه.
۲. دپخوانیو نامتو کسانو پېژندل.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو په پښتو کې د لومړني شاعر په هکله څه فکر کوئ؟
۲. د پښتو د شعر او شاعرۍ پیل به له کوم وخته او د چا په واسطه شوی وي؟
۳. آیا تاسو د امیر کروړ نوم اورېدلی، په دې برخه کې څه معلومات لرئ؟

امیر کروړ د سوري کورنۍ هغه نومیالی او توریالی امیر و، چې د پښتو ژبې ډېرنامتو شاعر تېر شوی دی. امیر کروړ د امیر فولاد سوري زوی په (۱۳۹) هـ ق دغور په مندیش کې امیر شو. د خپل مټ په زوریې ډېرې سیمې ونیولې. دی داسې غښتلی او پهلوان و، چې له سلوتنو جنګیالیو سره به په یوازې توګه جنګېده نو ځکه یې کروړباله چې معنا یې کلک او غښتلی دی.

امیر کروړ ډېر عادل، مهربان او د ټینګې ارادې څښتن و. له خپلو خلکو سره یې دیوه خدمتګار مشر په توګه چلند کاوه. ښه وینا یې درلوده. په شعرونو کې یې سوچه او سپیڅلې پښتو کلمې کار ولې دي. امیر کروړ د عباسیانو په پلوۍ له بني اُمیه و سره ډېرې جګړې وکړې، چې زیاتې سو بې یې په برخه شوې. دهغو په ویاړ یې دا شعرونه وویل، چې ویاړنه یې بولي. او د پښتو شعرونو په لړکې لوړه حماسي ترانه ده.

د تاریخي سندونو له مخې دا شعر لومړنی شعر بلل شوی، ځکه چې مخکې له دې څخه کوم بل شعري سند نه لرو، خو د دغه شعر له پوخوالي او لرغونتوب څخه څرګندېږي چې له دې شعر څخه پخوا به هم نورو شاعرانو شعرونه ویلي وي. ځکه چې لومړني شعر ته ډېر وخت په کاردی، ترڅو د غسې پوخوالي ته ورسېږي امیر کروړ په (۱۵۴) هـ ق کال د پوشنګ په جګړو کې مړ شو. د ده د حماسي ترانې سر دادی:

زه یم زمری پردې نړۍ له ما اتل نشته   په هند و سند و په تخار و په کابل نشته
بل په زابل نشته له ما اتل نشته

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

کروړ-	سخت	سوبه-	فتح	غښتلی-	قوي، توانمن
ویاړ-	افتخار	چلند-	کړنه، رویه	ویاړنه-	فخرکونه
اتل-	قهرمان	بری-	کامیابي		

ښوونکي ته لارښووني:

١. ښوونکی دې متن ولولي دهغه په معنا او مطلب دې زده کوونکو ته وغږېږي.
٢. لوست دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.
٣. له زده کوونکو څخه دې وغواړي چې د لوست لغتونه په خپلو کتابچو کې ولیکي او یوه یوه مناسبه جمله دې ورته جوړه کړي.
(غښتلی- سوبه- جګړه- ویاړ)

دزده کوونکو فعالیتونه:

١. زده کوونکي دې متن ولولي دهغه مطلب دې په لنډه توګه زده کړي.
٢. زده کوونکي دې د دغو جملو تش ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړي او په کتابچو کې دې ولیکي.

الف. امیر کروړ په .... هـ ق کال د غور په مندېش کې امیر او په ....کې وفات شو.
ب. امیر کروړ ډېر غښتلی او پهلوان و، چې له سلو جنګیالیو سره جنګېده ځکه یې نو............. باله.
ج. د امیر کروړ له ویاړني څخه دمخه کوم بل شعري سند نه لرو، ځکه یې په اوسني وخت کې ...... شعر بللی شو.
د. امیر کروړ د خپلو سوبو په ویاړ شعرونه و ویل چې ....یې بولي.
(١٥۴ هـ ق - ١٣٩ هـ ق - ویاړنه- لومړنی- کروړ)

ارزونه:

١. زده کوونکو امیر کروړ و پیژانده؟
٢. زده کوونکي په دې پوه شول چې د امیر کروړ ویاړنه لومړنی پښتو شعر دی؟
٣. زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د درس مطلب په لنډه توګه په خپلو کتابچوکې ولیکي او هغه دې په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوو لسم لوست

متل څه ته وايي

موخې:

١. زده کوونکي باید وپوهېږي چې متل څه ته وايي؟
٢. دمتلونو ارزښت په خبرو او ويناوو کې.
٣. د متلونو سم کارول په لوستلو او ليکلو کې.

هڅوونکې پوښتنې:

١. تاسو متلونه اورېدلي او دهغو په مطلب باندې پوهېږئ؟
٢. تاسو متلونه زده کړي او ويلی يې شئ؟
٣. زموږ خلک ولې په خبرو اترو کې کله ، کله متلونه کاروي؟

متلونه د پښتو ژبې په ولسي ادب کې يوه غوره او په زړه پورې برخه ده.
متلونه هغه لنډې وينا وې دي چې ډېر لوی او پراخ مطلب په کې ځای شوی وي.
د متلونو ويونکي معلوم نه دي. په هره زمانه کې ويل شوي او دهغو په وسيله د ټولنې دودونه او د خلکو افکار له يوه نسل څخه بل نسل ته لېږدول کېږي. دمتلونو اغېزه په ژبه کې دومره زياته ده چې په خبرو اترو کې يې د يوه ټينګ استد لال په توګه راوړي.
دا برخه په پښتو ادب کې ډېره شتمنه اوبډايه ده چې شمېر يې زرګونو ته رسېږي.
ځيني متلونه به دمثال په توګه وګورو:

کبرجن دخدای (جل جلاله) دښمن دی.
خپله ژبه هم کلا ده هم بلا.
کوږ بار تر منزله نه رسېږي.
په يوه څپېړه سل مخه خوږېږي.
خپل عيب د ولو منځ، د بل عيب د کلو منځ دی.
د تورې پرهار جوړېږي خو د ژبې پرهار نه جوړېږي.
ښه خوی دخلکو ښکار کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

ولس-	خلک	پرهار-	زخم، ټپ	ولی-	شانه
استدلال-	دلیل راوړل	شمېر-	اندازه، حساب	شتمنه-	بډایه
اغېزه-	تاثیر				

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د متلونو په ارزښت دې وغږېږي.
۲. زده کوونکي دې وهڅوي چې په خپلو خبرو او ویناوو کې متلونه وکاروي.
۳. متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.
۴. دا کلمې دې په تخته ولیکي او زده کوونکې دې په کتابچو کې ورته جملې جوړې کړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې په تمثیلي بڼه په یوه عمل کې ونښيي چې کوږ بار تر منزل نه رسېږي.
۲. دا نیمګړي متلونه دې بشپړ او په کتابچو کې دې ولیکي.
۳. د ټولګیوالو په مخ کې د ې لاندې متلونه بشپړ او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.

الف. په یوه څپېړه ....
ب. خپل عیب د ولو.................................
ج. کیږدی په خپلو ....
د. مه کوه په چا چې.......................
هـ. ناپوه دومره په بل ....

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي متلونه ویلی شي او په مطلب یې وپوهېدل؟
۲. آیا زده کوونکي پوه شول چې هر متل ځانته د کارولو ځای،ارزښت او موخه لري؟
۳. آیا زده کوونکي په خپلو خبرو او لیکنو کې متلونه کار ولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د متلونو په مطلب ځان پوه کړي او څو متلونه دې په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم لوست

د پټې خـــزانــې ليکوال

موخې:
١. زده کوونکي دې پخواني مشهور کتابونه او دهغو ليکوالان وپېژني.
٢. د پخوانيو آثارو په ارزښتونو باندې پوهېدل.
٣. د متن لوستل او ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:
١. تاسو له پخوانيو کتابونو څخه د کوم يوه نوم اورېدلی دی؟
٢. آيا تاسو پټه خزانه نومی کتاب ليدلی يا هغه پېژنئ؟
٣. تاسو د پخوانيو کتابونو يا ليکوالانو په هکله څه ويلی شئ؟

پټه خزانه دپښتو ژبې د ادبياتو په لړ کې يو ارزښتناک کتاب دی چې محمد ((هوتک)) په ١١۴١ هـ کال په کندهار کې دشاه حسين هوتکي پښتون واکمن په لارښوونه ليکلی دی.

محمد ((هوتک)) په (١٠٨۴) هـ ق د کندهار په کوکران کې زېږېدلی، د پلار نوم يې داود خان او د نيکه نوم يې قادر خان ((هوتک)) دی. ده د خپل وخت علوم له خپل پلار څخه ولوستل. لوی عالم او پوخ شاعر شو. دده ټول عمر د کتابونو په لوستلو او ليکلو کې تېر شوی دی.

محمد ((هوتک)) په خپله پټه خزانه نومي لرغوني کتاب کې د پنځوسو نارينه او ښځينه شاعرانو د ژوند پېښې او د شعرونو بېلګې ذکر کړي دي. په دې ترتيب يې له سل هجري کال څخه تر يوولس سوه هجري کلونو پورې د پښتو د شعر او ادب تاريخ خوندي ساتلی دی.

محمد ((هوتک)) نور کتابونه هم ليکلي چې خلاصة الفصاحت او خلاصة الطب نومېږي او د شعرونو يو ښکلی ديوان هم لري چې بوللې او غزلې يې په کې راوړې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

خوندي- ساتلي   وړ- ښایسته او لایق   پېښې- واقعې

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. په زده کوونکو دې متن د املا په توګه ولیکي.
۳. دېخوانیو لیکوالانو او د کتابونو د ارزښت په برخه کې دې معلومات وړاندې کړي.
۴. معلومات دې ورکړي چې د پټې خزانې غوندې مشهور لرغوني کتابونه او د هغو د لیکوالانو پېژندنه څه ګټه لري؟

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې په دوه کسیزه توګه متن ولولي او یو بل ته دې مطلب و وایي.
۲. دا لاندې نېمګړې برخې دې بشپړې کړي او په خپلو کتابچو کې ولیکي.

الف. د محمد هوتک پټه خزانه د.....................
ب. په پټه خزانه کې د پنځوسو تنو................
ج. د محمد هوتک د پلار او نیکه نوم.........
د. د محمد هوتک نور کتابونه دادي:............

ارزونه:

۱. زده کوونکي د پټې خزانې په هکله لنډه څرګندونه کولی شي؟
۲. زده کوونکي په دې وپوهېدل چې د پټې خزانې کتاب د خپل وخت د لیکوالانو او شاعرانو یو ښه تاریخ هم دی؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د پټې خزانې په هکله لنډه څرګندونه وکړي.
زده کوونکي دې دالاندې لغتونه معنا ، بیا دې په جملو کې وکاروي او په کتابچو کې دې ولیکي.

(شاعران- پخواني- خوندي، عالم)

دیار لسم لوست

مطالعه

موخې:

۱. په مطالعې او د هغې په ارزښت باندې پوهېدل.
۲. د زده کوونکو عملاً مطالعې ته هڅول.
۳. د متن سم لوستل او سم لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو د مطالعې په معنا او دا چې څرنګه مطالعه وکړو پوهېږئ؟
۲. څه فکر کوئ چې مطالعه کول څه ډول کړنه ده؟
۳. مورږ ولې باید تل مطالعه وکړو؟

مطالعه داسې کړنه ده، چې د انسان له سترګو او مغزو څخه د ناپوهۍ پردې لرې کوي. مطالعه انسان له مختلفو ارزښتناکو موضوعګانو څخه خبروي. انسان دې ته هڅوي چې باید د علم او پوهې څښتن شي.

د مطالعې له برکته انسان علم او کمال ته رسېږي. دماغي ځواک ته يې وده او پراختيا ورکوي. ترڅو انسان وکولی شي د ښو او بدو ترمنځ د توپير په پوهېدو سره د دنيا او آخرت د ښه والي له پاره زيار وباسي او هڅه وکړي، چې د خپل هېواد ولسونه وپوهوي.

همدا راز مطالعه انسان د خپل ژوند له مسووليتونو څخه خبروي. هغه ته دا لارښوونه کوي، چې انسان ډېر مسووليتونه لري. بايد په هغو پوه شي او هغه وپېژني. همدا مطالعه ده، چې موږ پرې خپل ځان او خپل رب (جل جلاله) پېژنو. له خپل خالق سره اړيکې ټينګوو او د اسلام د سپېڅلي دين او شريعت په هکله پوهېږو. په لارښوونو يې عمل کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له همدې امله په قرآن کريم کې هم په دې خبره باندې ټينګار شوی، چې د پوهې او مطالعې په وسيله دخپل ژوند غوره لاره پيدا کړئ او په هغې لارې باندې روان شئ.

نوي لغتونه:

هڅه- زيار او کوښښ ،	پراختيا- لويوالی، ارتوالی،	سپېڅلی- پاک
نړۍ- دنيا	ګټور- ګټه لرونکی	ځواک- توان
غوره- بهتر ، انتخاب شوی	کړنه- عمل	

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د مطالعې په ارزښت دې خبرې وکړي.
۲. ښوونکی دې د متن څو کرښې د املا په توګه په زده کوونکو باندې په کتابچو کې وليکي.
۳. ښوونکی دې په متن کې سره ورته او متضادې کلمې وښيي او زده کوونکي دې وليکي.
مترادفې کلمې لکه: زيار او کوښښ ـ علم او پوهه ـ پوهه او دانش ....
متضادې لکه: ښه او بد ـ پوهه او ناپوهي ـ تور او سپين............................

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې وغږېږي.
۲. زده کوونکي دې د مطالعې په ارزښت او د هغې په ترتيب باندې خبرې وکړي.
۳. زده کوونکي دې دا لاندې نيمګړې جملې په مناسبو کلمو سره بشپړې او په کتابچو کې وليکي.

الف. مطالعه د انسان له سترګو او مغزو څخه .... پردې لرې کوي.
ب. مطالعه انسان دې ته هخوي چې ښايي د...............ښتن شي.
ج. د مطالعې په وسيله انسان د............... ترمنځ توپير کولی شي.
د. مطالعه انسان دخپل ژوند له.............څخه خبروي.
هـ. په قرآن کريم کې هم ټينګار شوی دی چې د مطالعې په وسيله د خپل ژوند.......... پيدا کړئ.
(دښو اوبدو- مسووليتونو- غوره لار - علم او پوهې- جهل اوناپوهي)

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د مطالعې په مفهوم او ارزښت باندې وپوهېدل؟
۲. آيا زده کوونکي په دې و پوهېدل او دا ذهنيت يې پيدا کړ چې بايد تل مطالعه وکړي؟
۳. آيا زده کوونکي متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د مطالعې په هکله يوه لنډه مقاله په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست

ناخپلواکې کلمې

موخې:

۱. د ناخپلواکو کلمو پېژندل.
۲. په جملو کې د ناخپلواکو کلمو ارزښت او دهغو کارول.
۳. د متن لوستل او ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آيا تاسو دناخپلواکو کلمو په هکله څه اورېدلي دي؟
۲. آيا ناخپلواکې کلمې هم په جملو کې خپل ځای او ارزښت لري؟
۳. آيا موږ په خپلو خبرو اترو کې هم ناخپلواکې کلمې کاروو؟

ناخپلواکه توکي او کلمې:

هغه کوچني توکي چې په يوازې توګه نه کار ول کېږي. که په ځانګړې توګه وکارول شي معنا نه ورکوي. لکه: و- د- له- بې- کې- سره- ځينې......

ناخپلواکه توکي ډېر ډولونه لري چې ځينې يې دادي:

۱. سرينې: هغه توکي چې له خپلواکو کلمو څخه د مخه را شي. لکه: په کور کې ناست وم. له احمد سره راغلم. د نيکونو غوندې مو وطن وساته!
۲. پسينې: هغه توکي دي چې تر خپلواکو کلمو وروسته راشي. لکه: د خبرو له پاره وخت نه لرم. په چا پورې نه خاندم، افغانانو په تاريخ کې خپله مېړانه ښودلې ده.
۳. دربط توري: هغه توکي دي چې د يوې جملې د اجزاوو ترمنځ د تړون له پاره راځي. او دوه جملې يا دوه برخې سره و نښلوي. لکه: زه را غلم خو ته نه وې. تا درس ولوست ليکن دی نه و راغلی.
۴. د عطف توري: هغه توکي دي چې د دوو کلمو يا دوو برخو ترمنځ راشي او يوه برخه له بلې برخې سره وتړي.

لکه: پښتو او ويدي دواړه لرغوني ژبې دي. پښتو د افغانستان رسمي او ملي ژبه ده. زه او ته ناست وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

توکي-	برخې، اجزاوې	مېړانه-	مردانګي
تړون-	پيوستون	لرغونی-	پخوانی

ښوونکي ته لاښوونې:

۱. متن ولوله د خپلواکو او ناخپلواکو کلمو ترمنځ توپير وښيه.
۲. د ناخپلواکو کلمو ارزښت په جملو کې وښيه.
۳. د متن د هرې برخې څرګندونه په مثالونو کې وکړه.

د زده کوونکو فعاليتونه:

زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.

د ښوونکي په لارښوونه دې زده کوونکي په لاندې جملوکې ناخپلواکې کلمې (سرينې، پسينې، د عطف او د ربط (اړوند) توري) په نښه کړي.

الف. علم او پوهې ته ډېره پاملرنه وکړئ!
ب. هېواد پوهو او هوښيارو خلکو ته اړه لري.
ج. زموږ په ټولګي کې پوه زده کوونکي ډېر دي.
د. هوسۍ په نجونو کې ډېره ښه نجلۍ ده. خو دلته ډېره نه راځي.
هـ. زه له کار څخه نه ستړی کېږم، اما وخت نه لرم.

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د ناخپلواکو کلمو په معنا او مفهوم وپوهېدل؟
۲. آيا زده کوونکي د خپلواکو او ناخپلواکو کلموترمنځ توپير کولی شي؟
۳. آيا زده کوونکي متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د ناخپلواکو کلمو په هکله په لنډ ډول په خپلو کتابچو کې څرګند مثالونه راوړي او په ياد دې زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

دلقمان حکیم نصیحتونه

موخې:

۱. د لقمان حکیم په خبرو او نصیحتونو باندې پوهېدل.
۲. د دې ډول نصیحتونو عملي کولو ته دزده کوونکو هڅونه.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د لقمان حکیم نوم اورېدلی دی؟
۲. آیا تاسو د لقمان حکیم په هکله د چا نه څه اورېدلي دي؟
۳. لقمان حکیم خپل زوی ته څه ډول نصیحتونه کول؟

د لقمان حکیم نصیحتونه خپل زوی ته:

۱. له نېک او هوښیار سړي سره مصلحت کوه!
۲. استاد د پلار په شان وبوله!
۳. له بې عقلو او ناپوهو خلکو څخه تښته!
۴. یوځل ویل شوې خبره دوهم ځل مه تکراروه!
۵. د ګټې او تاوان له پاره خپل عزت له لاسه مه ورکوه!
۶. د خلکو د خبرو په منځ کې مه ورلوېږه.
۷. مېړانه د ځان عادت وګرځوه.
۸. دلمر ختو په وخت کې مه ویده کېږه!
۹. د بل کورته چې ځې سترګې، ژبه او لاسونه په واک کې ولره!

نوي لغتونه:

مېړانه- نارینتوب   یوځل- یو وار   واک- اختیار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په هکله دې خبرې وکړي.
۲. نصیحتونه دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
۳. متن دې په زده کوونکو باندې په وار سره ولولي او د هغه په مفهوم دې وغږېږي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او دهغه په اړه دې خبرې وکړي.

۲. زده کوونکي دې په دوه کسیزه توګه متن ولولي. بیا دې یو بل ته د هغه مرام څرګند کړي.

۳. زده کوونکي دې دا لاندې لغتونه وروسته تر معنا په جملو کې وکاروي او په کتابچو کې دې ولیکي.

(پوه، ګټه، مېرانه، واک، ستر)

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د لقمان حکیم په نصیحتونو باندې وپوهېدل؟
۲. آیا زده کوونکي نصیحتونه له یاده ویلی شي؟
۳. آیا زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنی دنده:

زده کوونکي دې د لقمان حکیم نصیحتونه په کتابچو کې ولیکي او هغه دې په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړسم لوست

وزیر محمد اکبر خان

موخې:

۱. د وزیر محمد اکبر خان پېژندنه.
۲. د هېواد د غازیانو او اتلانو له تاریخ څخه خبرېدل.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د وزیر محمد اکبر خان نوم اورېدلی او هغه پېژنئ؟
۲. تاسو له انګریزانو سره د آزادۍ په جګړو کې د غازیانو او اتلانو نومونه اورېدلي دي؟
۳. مور ولې د خپل هېواد د تېرو وختونو غازیان او اتلان یادوو؟

زموږ په هېواد کې ډېر نومیالي غازیان او اتلان تېر شوي دي، چې له هغو څخه یو هم وزیر محمد اکبر خان دی. وزیر محمد اکبر خان د امیر دوست محمد زوی او په ۱۲۳۲ هـ ق کال کې زېږېدلی و.

غازي محمد اکبر خان د افغان او انګلیس په لومړۍ جګړه کې له غازیانو سره یو ځای د هېواد په آزاد ولو کې ډېره لویه ونډه اخیستې وه.

وزیر محمد اکبر خان د ډېرو ښو اخلاقو څښتن و. پر بې وزلو زړه سواند او د ظالمانو او تیري کوونکو سخت مخالف و.

په جګړه کې د جنګي اسیرانو او د نیول شوو بندیانو قدر یې د میلمنو په شان کاوه. د هغو روغتیا او سلامتیا ته به یې پاملرنه کوله. تردې پورې چې د هغوی په ټپونو باندې به یې په خپله پټۍ لګولې.

د خپل هېواد له خلکو سره یې ډېره مینه درلوده او خپلو خلکو ته له ډېرو خدمتونو څخه وروسته د ۳۰ کلو په عمر په ۱۲۲۲ کال کې وفات او د ده له سپارښتنو سره سم په مزار شریف کې خاورو ته وسپارل شو. روح دې ښاد وي.

نوي لغتونه

اتلان- قهرمانان	ټپونه- زخمونه، پرهارونه	ونډه- برخه
نومیالي- مشهور	تېري کوونکي- ظالمان	جنګي اسیران- په جګړو کې نیول شوي بندیان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لاښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د وزیر محمد اکبر خان د شخصیت په هکله دې خبرې وکړي.
۲. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
۳. په متن کې راغلې کلمې او د هغو ډولونه دې د ګرامر له مخې وښيي او په زده کوونکو دې ولیکي.

لکه: وزیر محمد اکبر خان (خاص نوم) دی.

الف. امیر دوست محمد خان	( )	هـ- سلامتیا	( )
ب. مزار شریف	( )	و- جګړه	( )
ج. افغان	( )	ز- هېواد	( )
د. غازیان	( )		

زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او بیا دې د هغه مطلب په ساده توګه و وایي.
۲. زده کوونکي دې دغو پوښتنو ته ځوابونه ووایي.

الف. وزیر محمد اکبر خان د چا زوی و؟
ب. وزیر محمد اکبر خان کوم ښه صفتونه درلودل؟
ج. وزیر محمد اکبر خان د هېواد د خپلواکۍ له پاره څه ډول خدمتونه کړي دي؟
د. د وزیر محمد اکبر خان مړینه په کوم کال پېښه شوې او مقبره یې چېرې ده؟

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکو وزیر محمد اکبر خان و پېژانده؟
۲. آیا زده کوونکي په دې وپوهېدل چې وزیر محمد اکبر خان د هېواد د خپلواکۍ په ګټلو کې لویه ونډه اخیستې وه؟
۳. آیا دوی د وزیر محمد اکبرخان په هکله معلومات ور کولی شي؟
۴. آیا متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د وزیر محمد اکبر خان لنډه پېژندګلوي په خپلو کتابچو کې ولیکي او هغه دې په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوو لسم لوست

د شاعر ډالۍ

موخې:

۱. زده کوونکي باید د ډالۍ په معنا او مفهوم وپوهېږي.
۲. د متن لوستل او ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو د ډالۍ په معنا او مفهوم پوهېږئ؟
۲. ستاسو په فکر ظلم کول څه ډول عمل دی؟
۳. تاسو څه فکر کوئ چې شاعر به ظالم او مظلوم ته په کومه سترګه ګوري؟

زه چې ور غلم هغه په کوټنۍ کې ناست و. سرېې په ګرېوان کې ښکته کړی و. فکري عبادت يې کاوه.

کله چې يې سر را پورته کړ او پرما يې نظر ولګېد. ما خپله ډالۍ (د يوه پړانګ پوستکی او يو غزنيچې پوستين) دهغه په مخ کې کېښودل.

هغه وويل: ((دا د يوه ظالم پوستکی دی څکه له پښو لاندې لويږي، او دا بل د کمزورو له پوستکو څخه جوړ دی او په غاړې پوري اړه لري.دشاعر ډالۍ ښايي همدغسې وي او همدغه معنا ولري.

دی باید دا دوه منظرې همدغه راز وښيي او خلک په دغه رمز پوه کړي.)) په دغو خبرو زه له خوبه را ويښ شوم او په خوب کې د خپل خوب په تعبير پوهېدلی وم.

نوي لغتونه:

ډالۍ-	تحفه	رمز-	راز
کوټنۍ-	، وړه کوټه	همدا راز-	همدا ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او دهغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. د زده کوونکو پام دې ته را واړوي چې یو شاعر ظالم او مظلوم څه ډول را ښیي؟
۳. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
۴. د تېرې کوونکو دکړو وړو ځینې مثالونه دې د نمونې په توګه ووایي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې مطلب ولولي او دهغه په هکله دې خبرې وکړي!
۲. په دې هکله دې هم خبرې وکړي چې خلک تېري کوونکو ته په کرکه ګوري.
۳. دا لاندې کلمې دې په مناسبو جملو کې راوړي.

الف. ډالۍ
ب. مظلوم
ج. کوټنې
د. تعبیر
هـ. خلک

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د درس په معنا او مطلب باندې وپوهېدل؟
۲. آیا زده کوونکي په دې هم پوه شول چې د تېري کوونکو او مظلومانو کړه وړه ډېر توپیر لري؟
۳. آیا زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په متن کې متضادې کلمې پیدا، هغه دې په جملوکې وکاروي او په کتابچو کې دې ولیکي.

(ظالم اومظلوم ـ توراوسپین ـ ښه او بد)

اتلسم لوست

تاړي (وندونه)

موخې:

۱. زده کوونکي دې له خپلواکو کلمو سره تاړي وپېژني.
۲. د تاړو (وندونو) په کارولو باندې پوهېدل.
۳. د متن لوستل او ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آيا تاسو د تاړو يا وندونو نوم اورېدلی دی؟
۲. آيا تاسې پوهېږئ چې تاړي په خپلواکو کلمو کې ډېر ارزښت لري؟
۳. آيا تاسې پوهېږئ چې تاړي هم لکه نورې کلمې په ويناوو او ليکنو کې ډېر ارزښت لري؟

تاړي (وندونه)

تاړي هغه نا خپلواکې کلمې دي چې د خپلواکو کلمو په سر او پای کې نښلول کېږي. او نورې کلمې ترې جوړېږي.

تاړي دا ډولونه لري مختاړي او وروستاړي:

۱- مختاړي (پيشوندونه)

هغه ناخپلواکې کلمې دي چې د کلمو په سرکې نښلول کېږي لکه دکار له کلمې سره: بېکار، همکار، ناکاره، سرکار، خود کار همدارنګه: مه کوه، نه کول، نازړه، بې زړه، بې فکره، بې لاسه، بې پوهې.

۲- وروستاړي (پسوندونه)

هغه نا خپلواکې کلمې دي چې د کلمو په پای کې ونښلي او نورې کلمې ترې جوړې شي.

لکه: (د کار له کلمې سره وروستاړي) کارګر، همدارنګه پوهنتون، ورين، غمجن، ختېګر، زرګر، ولسوال، مېوندوال، احمدزی، شريفه، طلايي، لوبغالی، ښوونکی، وياړونه او نور.

نوي لغتونه:

ورين-	پشمي او له وړيو جوړ شوی	لوبغالی-	د لوبو ځای
پروردګار-	پالوونکی، ساتونکی	وياړونه-	افتخارات

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په ناخپلواکو کلمو دې رڼا واچوي.
۲. خپلواکو کلمو کې دې تاړي او د هغو ډولونه له بېلګو سره وښيي.
۳. په کلمو کې دې تاړي او دهغو ارزښت وښيي.
۴. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې وليکي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن په دوه کسيزه توګه ولولي او دهغه مطلب دې په ياد زده کړي.
۲. زده کوونکي دې په دې لاندېنيو جملو کې تاړي په نښه او په کتابچو کې و ليکي.

الف. چا ته بده خبره مه کوئ!
ب. په زورورو باندې قهر او غضب ډېر برلاسی وي.
ج. پښتو زما مورنۍ ژبه ده.
د. افغانستان ډېر تاريخي وياړونه لري.
هـ. بې علمه ژوندون ګران دی.
و. کتاب زما يوازينی ملګری دی.

ارزونه:

۱. زده کوونکو وندونه يا تاړي وپېژندل؟
۲. زده کوونکي د وندونو ډولونه په کلمو کې ښودلی او کارولی شي؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې لاندېنيو کلمو کې تاړي را وښيي او په خپلو کتابچو کې دې وليکي.

(ورکتون لوبغاړی، لوبغالی، زيارکښ، وطنوال، بې وطنه، بې فکره، افغانستان، هندوستان، ياران)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

د افغانستان طبيعي زېرمې

موخې:

١. زده کوونکي باید د خپل هېواد طبیعي زېرمې وپېژني.
٢. د طبیعي زېرمو په ارزښت او ساتلو باندې وپوهېږي.
٣. متن سم ولولي او سم يې وليکي.

هڅوونکې پوښتنې:

١. طبیعي زېرمې څه ته وايي؟
٢. تاسو د طبیعي زېرمو په هکله څه اورېدلي دي؟
٣. موږ په خپل هېواد کې طبیعي زېرمې لرواو هغه به څه شی وي؟
٤. زموږ د هېواد غرونه، ځنګلونه او سيندونه څه ارزښت لري او په طبيعي زېرمو کې ګڼل کېږي؟

زموږ ګران وطن افغانستان يو غرنی هېواد دی. زياتره غرونه يې په مرکزي شمالي، ختيځو او نورو برخو کې پراته دي چې په آب و هوا يې ډېره ښه اغېزه کړېده.

غرونه د واورو له امله د يخچالونو پراخې سيمې جوړوي چې په بدخشان کې لوی پامير د يوه طبيعي پارک په توګه يا دولی شو. همدارنګه د هندوکش، سليمان، او د ترکستان د تيربند د غرونو لړۍ د يادولو وړ دي چې لوی، شتمن کانونه او معدنونه لري.

زموږ په هېواد کې ولاړې اوبه يا جهيلونه هم د ښکلو منظرو په شان موجود دي لکه: د غزني ولاړې اوبه او د باميانو بندامير، چې د بهرنيو سيلانيانو پاملرنه يې هم ځانته را اړولې ده.

ځنګلونه هم دطبيعي زيرمو غوره برخه ده، چې د غرونو په لمنو کې يې د ژوو او ځناورو له پاره خړ ځايونه او داستوګنې سيمې جوړې کړېدي. سربېره پردې چې د هوا په ښه والي او پاکوالي کې يې مرسته کړې ده، د سيلابونو او وچو بادونو مخنيوی هم کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګلونه زموږ د هېواد په مرکزي، ختيځو، او جنوبي سيمو لکه لويه پکتيا ،ننګرهار کونړونو، بادغيس، بدخشان او هرات کې موجود دي.
د دغو طبيعي شتمنيو ساتنه او پالنه د هر افغان ايماني او ملي دنده ده ځکه پوهېږو، چې ونې د وخت په تېرېدو سره د مرضونو او نورو علتونو په سبب له منځه ځي او ولې يې پرې کېږي. که موږ د هغو په ساتنه او ډېرښت کې ټينګه پاملرنه و نه کړو، دغه طبيعي شتمني به زموږ نورو نسلونو ته پاتې نه شي.

نوي لغتونه:

ختيځ-	شرق ، د لمر راختلو ځای	ځرځايونه-	دڅريدو ځايونه.
كانونه –	معدنونه	لويديځ-	غرب دلمر لوېدلو ځای
ډېرښت-	ډېروالی	کمښت –	کموالی

ښوونکي ته لارښوونې:

١. ښوونکی دې متن ولولي او د طبيعي زيرمو په هکله دې معلومات وړاندې کړي.
٢. متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه وليکي.
٣. په افغانستان کې دې د غرونو او سيندونو په موقعيت او ارزښت خبرې وکړي.

دزده کوونکو فعاليتونه:

١. زد کوونکي دې متن ولولي او د طبيعي زيرمو په ارزښت دې خبرې وکړي.
٢. د خپل هېواد طبيعي شتمنۍ دې په ساده ډول وښيي.
٣. دا لاندې کلمې دې وګوري او د هغو هم معنا کلمې دې ورته پيدا کړي.

الف. زېرمې	دارايي	پيسې	ذخيرې
ب. اغېزه	هوا	تاثير	لاندې
ج. څرځايونه	صحرا	د څرېدو ځای	د اوسېدو ځای
د. جهيلونه	يخچالونه	ولاړې اوبه	ښکلي منظرې
هـ. طبيعي زېرمې	آب وهوا	هستي	طبيعي شتمني

ارزونه:

١. زده کوونکي د طبيعي زېرمو په ارزښت وپوهېدل؟
٢. د خپل هېواد طبيعي زېرمې يې و پېژندلې، چې کومو شيانو ته ويل کېږي؟
٣. متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن ولولي او په لنډه توګه دې هغه په ياد زده کړي او په خپلو کتابچو کې دې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست

خوشحال خان خټک!

موخې:

۱. د خوشحال خان خټک پېژندنه.
۲. له پخوانيو شاعرانو او اديبانو سره د زده کوونکو پېژند ګلوي.
۳. د متن لوستل او ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آيا تاسو له پخوانيو شاعرانو څخه د خوشحال خان نوم اورېدلی دی؟
۲. څه فکر کوئ چې خوشحال خان څه ډول شاعر و؟
۳. له خوشحال خان څخه به موږ ته څه شی را پاتې وي؟

خوشحال خان خټک د پښتو ژبې يو نوميالی، ننګيالی او توريالی شاعر دی چې د افغان په ننګ يې توره تر ملا کړې وه لکه چې خپله وايي:

د افغان په ننګ مې وتړله توره
ننګيالی د زمانې خوشحال خټک يم.

خوشحال خټک له ۲۵۰ زيات کتابونه لکيلي وو او په خپل زيار يې داسې ښه ور ښښلي وه چې نامتو ليکوالان پرې هم نازېږي لکه الفت صاحب چې ويلي دي:

خوشحال خان خټک ته!

دادب او د شــعـر لـويه قهرمـانـه — د مُـغـلو پـه کور تندر لـه آسمانـه
د وطن د آزادۍ سختــو جـګړو کې — لـه هرچا نه زړور مـرد ميدانــه
ستا د شعــر مصرع لاړېــره تــېره ده — بې ننګي ټوټې ټوټې ستالـه بيانــه
دا د رزم او د بزم پــه مـجلس کې — هلته بازدلته بلبل هزار داستانــه
هم رستم هم فردوسي د يــوداستـان يې — هم شاعـر هم مُفکر هم پهلوانــه
ستا ديوان که پـه ادب کې لوی شهـکاردی — تا پـه توره کې هم کړی ډېر لوی کاردی
د افغان پـه ننګ تړلې تــوره تـاوه — درسره لويه آرزو لـــويه سودا وه

الفت

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

فردوسي.	د دري ژبې لوی شاعر	رزم–	جګړه
بزم-	مجلس او ناسته	مفکر-	فکرکوونکی
رستم-	دفردوسي په شهنامه کې دیوه قهرمان نوم و.	شهکار-	ډېر لوړ کار
مُغل-	د یوه قوم نوم و چې د بابر کورنۍ ور پورې منسوبه وه.		

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې ذکر شوی شعر د کتاب له مخې ولولي او پوره دې معنا کړي.
۲. د خوشحال خان په شخصیت او ادبي خدمتونو باندې دې خبرې وکړي.
۳. شعر دې د املا په توګه په زد ه کوونکو باندې ولیکي.
۴. شعردې په زده کوونکو باندې په نثر واړ وي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي د ې شعر ولولي او معنا دې کړي.
۲. زده کوونکي دې دا جملې ولولي او په کتابچو کې دې ولیکي.

الف. خوشحال خان د خپلې زمانې ملي اتل، ستر ادیب،او لوی شاعر و.
ب. له خوشحال خان څخه د پښتو ژبې د نظم او نثر کتابونه را پاتې دي.
ج. خوشحال خان دخپلې خاورې د آزادۍ له پاره د مُغلو له لویې امپراتورۍ سره ډېر جنګونه او جګړې کړېدي.
د. خوشحال خان په خپل وخت کې د خپلو خلکو او قام ستر مخکښ او لارښود و.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د خوشحال خان له نومیالیتوب او پوهې څخه خبر شول؟
۲. آیا زده کوونکي و پوهېدل چې خوشحال خان خټک د پښتو ژبې لوی شاعر تېرشوی دی؟
۳. آیا زده کوونکي د شعر له مطلب څخه متن لیکلی او لوستلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د خوشحال خان خټک په هکله یوه لنډه او په زړه پورې مقاله ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ويشتم لوست

ستاينوم (صفت)

موخې:

١. دستاينوم يا صفت پېژندنه.
٢. په خبرو او ليكنو كې د صفتونو سم كارول.
٣. د متن سم لوستل او سم ليكل.

هڅوونكې پوښتنې:

١. آيا تاسو له صفت سره آشنا ياستئ او هغه پېژنئ؟
٢. صفت څه ته وايي او ولې هغه بايد وپېژنو؟
٣. زموږ په خبرو او ليكنو كې صفت هم شامل دى؟

صفت هغه كلمه ده چې د نوم حالت او څرنګوالى وښيي. صفتونه تل له خپل موصوف سره يو ځاى راځي. لكه : تورې څپلۍ، شين آسمان، پوه هلك او نور.

دصفت مهم ډولونه:

١. **اصلي صفتونه:** هغه دي چې دنوم ذاتي ښه والى او بدوالى وښيي لكه: توره تخته، ښه سړى، هوښياره نجلۍ، جګه ونه، ناپوه سړى، سپين كاغذ.
٢. **نسبتي صفتونه:** هغه كلمې چې نسبت يې بل نوم، شي يا حالت ته وشي لكه: كابلى، ميوندوال، سليمان خېل، قيمتي، طلايي، اونور.
٣. **مجرد صفتونه:** هغه دى چې يوازې يو مجرد وصفي مفهوم وي يعني خارجي وجود و نه لري. لكه: لېونتوب، لوړتيا هوښيارتيا، پښتونولي.
٤. **اشاري صفتونه:** هغه صفتونه چې د هغو په واسطه موصوف ته اشاره وشي لكه: دغه نجلۍ درس وايي. هغه ونه سوريسيورى لري، دا د ابن سينا ښوونځى دى، هغه ښځه ډوډۍ پخوي.

نوي لغتونه:

صفت - ستايل
ستاينوم- صفت يا د نوم ستايونكى
ياد ونه- موصوف هغې كلمې ته وايي چې صفت د هغه له پاره راغلى وي لكه: تورې څپلۍ چې تور يې صفت او څپلۍ يې موصوف دى، په اشاري صفت كې دغه نږدې اشاره – هغه لرې اشاره او هوغه ډېره لرې اشاره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په هکله دې په جلا جلا توګه څرګندونې وکړي.
۲. متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.
۳. له زده کوونکو څخه دې وغواړي چې د خپل ځان د غړو نومونه د صفت او موصوف په شکل را وړي، او په زده کوونکو دې په کتابچو کې ولیکي.

لکه: توري څپلې ـ سپين غاښونه ـ ښکلي لاسونه ـ جګه ونه او لوی زړه..........

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن په دوه کسيزه توګه ولولي او یو بل ته دې څرګندونې وکړي.
۲. د خپل ټولګي او چاپېريال د ځينو شيانو نومونه دې د صفت او موصوف په توګه راوړي او بيا دې په کتابچو کې وليکي.

لکه: سپين ديوال، لوی صنف، ښکلي ګلان، پوه زده کوونکي، تور قلم،
لايق ښوونکی، داهلک، او هغه ونه ....

۳. په دې لاندې متلونو کې دې صفت او موصوف په نښه او بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

الف. ترنادان دوست څخه هوښيار دښمن ښه دی.
ب. له بې پته ژوند څخه مرګ غوره دی.
ج. کوږ بار تر منزله نه رسېږي.

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي دصفت او موصوف په معنا او مفهوم وپوهېدل؟
۲. د صفت ډولونه يې هم وپېژندل؟
۳. په خبرو او ليکنو کې له دې وروسته صفتونه کارولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د متن مطلب په خپلو کتابچوکې وليکي او په ياد دې زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ويشتم لوست

قيمتي ډبرې

موخې:
۱. د قيمتي ډبرو په خصوصياتو او ارزښتونو باندې پوهېدل.
۲. زده کوونکي د خپل هېواد قيمتي ډبرې وپېژني.
۳. متن سم ولولي او سم يې وليکي.

هڅوونکې پوښتنې:
۱. تاسو داسې رنګه ډبرې ليدلې چې له عادي ډبرو څخه توپير ولري؟
۲. تاسو پوهېږئ چې ګټورې، رنګه او ښُکلې ډبرې په کوم نامه يادېږي؟
۳. زموږ په هېواد کې رنګه او ښُکلې ډبرې شته، هغه څه ارزښت لري؟

زموږ چاپېريال له طبيعي موادو څخه ډک دی. ځينې ډبرې يې له هغو موادو څخه دي چې په غرونو او درو کې په بېلابېلو ډولونو سره پيدا کېږي. د دغو ډبرو طبيعي رنګونه ډېر ښکلي او په زړه پورې دي چې د منرالونو په نامه يادېږي.

منرالونه هغه ډبرې دي، چې په طبيعي توګه ښکلې او مختلف شکلونه لري. ځينې ځلا لرونکي، ځينې يې نيمه ځلا لرونکي او ځينې نورې يې بې ځلا دي.

ځلا لرونکي منرالونه په طبيعي توګه ښُکلي، ارزښتمن او په زړه پورې رنګونه او شکلونه لري. چې له دغو ډبرو څخه د غميو په توګه په ګاڼو او زېورونو کې کار اخيستل کېږي لکه: ياقوت، زمرد، لاجورد، عقيق، الماس او نور.

ياقوت ځلا لرونکې ډبره ده چې ډېر صفا سور رنګ لري. زمرد په ښکلي شنه رنګ پيدا کېږي.

عقيق هم تور، سپين، ژېړ او نور رنګونه لري. الماس تر ټولو ډبرو د لوړې بيې او ځلا لرونکې دی. چې سپين روښان رنګ لري او ډېر لږ پيدا کېږي.

په دې ترتيب تر **۳۵** ډوله زياتې مختلفې قيمتي ډبرې زموږ د ګران هېواد په طبيعت کې موجودې دي. چې د بدخشان، پروان، کندهار، نورستان، کابل، ميدان، او د نورو مرکزي سيمو له غرونو څخه لاس ته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

ډبره- تیږه ګاڼې – زیورات

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د قیمتي ډبرو په هکله دې زده کوونکو ته معلومات ورکړي.
۲. د قیمتي ډبرو په رنګونو دې خبرې وکړي.
۳. زموږ په هېواد کې دې د هغو سیمو نومونه په زده کوونکو باندې تکرار کړي چې قیمتي ډبرې لري.
۴. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې په کتابچو کې ولیکي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. زده کوونکي دې د لاندې کلمو په مرسته نیمګړې جملې بشپړې او بیا دې په کتابچو کې ولیکي.

الف. هغه قیمتي ډبره چې ډبره کمه او ډبره کلکه ده، ....نومېږي.
ب. هغه ډبرې چې په طبیعي توګه ښکلې او مختلف شکلونه لري، .... نومېږي.
ج. یاقوت صفا او ځلا لرونکې ډبره ده چې، ....رنګ لري.
د. په طبیعت کې .... قیمتي ډبرې یا منرالونه موجود دي.
(۳۵ ډوله _ سور _ الماس _ منرالونه)

۳. زده کوونکي دې په لوستل شوي متن کې څو صفتونه پیدا کړي او په کتابچو کې دې ولیکي.

ارزونه:

۱. زده کوونکي و پوهېدل چې زموږ ګران هېواد هم ښکلې او با ارزښته قیمتي ډبرې لري؟
۲. زده کوونکو قیمتي ډبرې او د هغو ډولونه و پېژندل؟
۳. د لوستل شوي متن کلمې لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن په خپلو کتابچو کې ولیکي او د هغه مطلب دې په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریویشتم لوست

کمپیوټر

موخې:

۱. زده کوونکي باید کمپیوټر وپېژني.
۲. د نړۍ له نوو اختراعاتو او اکتشافاتو څخه خبر شي.
۳. د متن لوستل او لیکل وکړای شي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو د کمپیوټر نوم اورېدلی او د هغه په هکله څه ویلی شئ؟
۲. تاسو څه فکر کوئ چې کمپیوټر به کوم کارونه سرته رسولی شي؟

کمپیوټر هغه نوی ماشین دی چې د انسانانو بې شمېره ټولنیزې ستونزې حل کړې او لاد بشر په خدمت کې دی. دا ماشین د لومړي ځل له پاره په ۱۹۴۲ م کال د امریکایي (الاتا سوټ بری) په وسیله اختراع شو او له هغه وخت څخه یې تر اوسه ډېره پراختیا موندلې ده.

کمپیوټر له څلورو اساسي برخو څخه جوړ شوی دی.

لومړۍ برخه یې سکرین یا مانیتور نومېږي. دا هغه پرده یا صفحه ده چې د کمپیوټر پروګرامونه او خپروني په کې لیدل کېږي.

دوهمه برخه: (پي، سي، یو) ده، چې د کمپیوټر اساسي او مهمه برخه ګڼل کېږي او همدې برخې ته د کمپیوټر حافظه وایي.

دریمه برخه: یې د کیبورډ برخه ده، چې د کمندونو توري او نورې لارښوونکې کلې په دې برخې پورې اړه لري.

څلورمه برخه: د (موس) mouse یا موږک په نامه یادېږي، چې کمندونه د هغه په وسیله کارول کېږي.

کمپیوټر ټول معلومات په خپله حافظه کې ساتي که څوک هر وخت و غواړي له هغه څخه کار اخیستلی شي او هم کولی شي چې هغو معلوماتو ته بدلون ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

مډرن- ډېر نوی او پر مختللی ستونزې – کړاوونه او مشکلات بدلون- تغير

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې د کمپيوټر متن ولولي او د هغه په هکله دې زده کوونکو ته څرګندونې وکړي.
۲. د کمپيوټر متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه وليکي.
۳. د کمپيوټر د دغو برخو په هکله دې څرګندونې وکړي.
الف. د کيبورډ برخه يعني.................................
ج. مانيتور هغه پرده ده چې ....
د. د موس برخه هغه ده چې ....

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په هغه دې خبرې وکړي.
۲. زده کوونکي دې له يو بل څخه دا برخې وپوښتي:

الف. موس د کمپيوټر کومه برخه ده؟
ب. مانيتور څه ته وايي؟
ج. سي، پي، يو د کمپيوټر د کومې برخې نوم دی؟
د. کيبورډ په کمپيوټر کې څه شی دی؟

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکو کمپيوټر و پيژاند ؟
۲. زده کونکي د کمپيوټر له بېلا بېلو برخو سره آشنا شول؟
۳. د کمپيوټر په کارونو او له هغو څخه په ګټه اخيستلو و پوهېدل؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د کمپيوټر د بېلابېلو برخو نمونه واخلي، هغه دې په ياد زده کړي او بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور ويشتم لوست

ضميرونه

موخې:
۱. د ضميرونو يا نومځرو پېژندل.
۲. په جملو کې د ضميرونو سم کارول.
۳. د متن سم لوستل او سم ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:
۱. تاسو کله دضمير کلمه اورېدلې ده؟
۲. ولې بايد ضميرونه وپېژنو؟

ضميرونه هغه کلمې دي چې د نوم پرځای د تکرار د لرې کولو لـه پاره راځي. لکه: زه، موږ، ته، تاسې، دی، دا، دوی، هغه، دغه، هغوی.

د ضميرونو مهم ډولونه دادي:

۱- شخصي ضميرونه:

هغه دي چې ديوه شخص يا وګړي له پاره راشي لکه:

د متکلم له پاره:	زه	ما	موږ
د مخاطب له پاره:	ته	تا	تاسې
دغائب له پاره:	دی	دا	دوی

مثالونه: زه راغلم ته نه وې! ـ دوی راغلل ـ ما کتاب واخيست.

۲- اشاري ضميرونه:

هغه دي چې شخص يا شي ته د اشارې له پاره راشي لکه: دغه وايي، هغه راغی، دا زما ملګری دی. اشاري ضميرونه عموماً د نږدې لـه پاره (دغه) ـ د لـرې لـه پاره (هغه) او ډېر لرې له پاره (هاغه) د اواز په تغير راځي.

۳- ملکي يا اضافي ضميرونه:

هغه ضميرونه چې ملکيت وښيي لکه: زموږ وطن د نوميـاليو کـور دی. ستا کړنه مې خوښه شوه. زما قلم ښه دی. د دوی کتابونه وساته! قلـم مې راکړه! غـږ دې نه اوريدل کيږي. بکس يې واخيست.

د متکلم له پاره: (مې)
د مخاطب له پاره: (دې)
د غائب له پاره: د (يې) ضميرونه راوړل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

وګړي- خلک،   مخاطب ـ اوریدونکی،   متکلم ـ ویونکی،

غائب ـ چې حاضر نه وي (دریم سړی)

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. ضمیرونه او د هغو ډولونه دې په مثالونو کې له توپیر سره بیان کړي.
۳. متن دې په زده کوونکو باندې تکرار او په یاد زده کړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې په دې لاندې جملو کې د ضمیر ډولونه را وښيي.

الف. دا زما استاد دی.
ب. دوی ټول ټولګي ته را غلل.
ج. ورور مې له بهر څخه را ورسېد.
د. مورې د جمعې په ورځ میلې ته ځو.
هـ. زه سبا ته د امتحان له پاره چمتو یم.

۲. زده کوونکي دې لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړي او بیا دې په کتابچو کې ولیکي.

الف. ضمیرونه تعریف او په مثالونو کې یې څرګند کړئ!
ب. شخصي ضمیر کوم ډول ضمیر ته ویل کیږي؟ په ټولګي کې یې مثالونه ور کړئ!
ج. اشاري ضمیرونه څه ته وایي؟ آیا په ټولګي یا ښوونځي کې یې مثالونه ویلی شئ؟
د. ملکي یا اضافي ضمیرونه وښیئ، د کورنۍ په غړو کې یې مثالونه ور کړئ!

لکه: زما پلار ډېر کار کوي، زما ورونه زده کوونکي دي، مور مې ډاکټره ده.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکو ضمیرونه وپېژندل؟
۲. زده کوونکي د ضمیرونو په ډولونو هم و پوهېدل؟
۳. زده کوونکو په جملو کې ضمیرونه پېژندلي او هغه لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه مطلب دې په ساده ډول په یاد زده کړي.

پنځه ويشتم لوست

لنډۍ

موخې:

۱. زده کوونکي بايد لنډۍ وپېژني.
۲. د لنډيو توپير له نورو اشعارو سره کولی شي.
۳. لنډۍ لوستلی او ليکلی شي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آيا تاسو د لنډيو په برخه کې څه اورېدلي دي؟
۲. تاسو ويلی شئ چې لنډۍ به څه ډول اشعار وي؟
۳. تاسو پوهېږئ چې لنډۍ يوازې په کومه ژبه کې موجودې دي؟

لنډۍ هغه ولسي، ملي اشعار دي چې شاعران يې معلوم نه دي. د هر حساس پښتانه او پښتنې د زړه غږ او د احساساتو هنداره بلل کېږي. دا ملي اشعار يوازې د پښتو ژبې او پښتون ولس د ادبي ميراث ستره پانګه ده چې په نورو ژبو کې يې سارى نه ليدل کېږي. لنډۍ ډېر ډولونه لري. لکه: د هېواد پالنې لنډۍ، ټولنيزې لنډۍ، جنګې لنډۍ، عشقي لنډۍ او نورې.

له نورو اشعارو څخه د لنډيو يو توپير دادی چې ويونکي يې معلوم نه دي. تر ويلو وروسته د خلکو مال ګرځي او ولسونه يې نسل په نسل يو بل ته لېږدوي.

دا اشعار خومره چې ساده او سپېڅلي دي، هغومره د نورو ژبو له اغېزو څخه هم پاک ساتل شوي. لنډۍ ځانته سيلابي سيستم لري، چې لومړۍ برخه يې لنډه (۹) څپې او دوهمه برخه يې اوږده (۱۳) څپې (سيلابه) ده.

د دغو اشعارو بله ځانګړتيا دا ده چې زياتره د ښځو له خوا نارينه ووته ويلې شوي، نو ځکه اغېزمنې او د نازکو احساساتو لرونکې دي. او هم د ژوند په بېلا بېلو حالاتو لکه د غم او ښادۍ، د تورې او مېړانې په وخت کې ويل شوي همدا دليل دی چې عشقي، حماسي، اخلاقي، ټولنيزې او نورې ډول ډول لنډۍ موجودې دي. چې هره برخه يې ځانته خوند او اغېزه لري.

لکه په لاندې لنډيو کې:

په وطن نيمه ډوډۍ ښه ده
نه په پردي وطن کې غوښې پلوونه

که تور اوربل مې مېراتيږي
په وطن جنګ دی جانان نه منع کومه

حماسي لنډۍ: هغه لنډۍ دي چې د تورې، مېړانې، جنګ او جګړو په هکله ويل شوې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

هنداره ـ آیینه،　　ښپې ـ سیلاب، هیجا،　　ځانګړتیاوې- خصوصیات

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او دهغه په باب دې پوره څرګندونې وکړي.
۲. دلنډیو په جوړښت او هیجاوو باندې دې خبرې وکړي.
۳. متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.
۴. په دې لاندې لنډیو کې دې د هغو ډولونه و ښیي.

که په میوند کې شهید نه شوې	خدا یږو لالیه بې ننګۍ ته دې ساتینه
خاونده سل ځله ژوند را کړې	چې د وطن په مینه سل ځله ځار شمه
که باران اورې و دې اورې	واورې دې نه اورې چې لارې بندوینه
که د زلمو نه پوره نه شوه	ګرانه وطنه! جنکۍ به دې ساتینه
وطن مې تن، تن مې وطن دی	د تن په بیه یې ساتم ترخو چې یمه

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او دهغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. زده کوونکي دې د لنډیو مهمې ځانګړتیاوې ولیکي.
۳. زده کوونکي دې لنډۍ ولولي او له یاده دې وواییي او بیادې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

ارزونه:

۱. زده کوونکي د لنډیو په معنا او مفهوم و پوهېدل؟
۲. لنډۍ له نورو اشعارو څخه توپیرولی شي؟
۳. لنډۍ ویلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د لنډیو په هکله یوڅو کرښې ولیکي.
او لیکل شوې لنډۍ دې له یاده وواییي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ ويشتم لوست

د آيوډين روغتيايي ارزښت

موخې:

١. زده کوونکي په دې وپوهيږي چې آيوډين څه ته وايي؟
٢. د آيوډين منبع دې وپيژني او د انسان په جسمي وده کې دې د هغه په ارزښت وپوهېږي؟
٣. متن سم ولولي او وې ليکي.

هڅوونکې پوښتنې:

١. تاسو دآيوډين کلمه اورېدلې په دې برخه کې معلومات لرئ؟
٢. ستاسو په فکر آيوډين زموږ په سلامتيې کې کوم ارزښت لري؟
٣. تاسې پوهېږئ چې د آيوډين د کمښت څخه په وجود کې ځينې ناروغۍ منځ ته راځي؟

کاني ((معدني)) مواد

منرالونه د انسان د بدن له پاره ډېر ګټور او اړين دي، چې آيوډين هم يو له دغو څخه دی. ډېر خلک يې د غذايي موادو او اوبو له لارې تر لاسه کوي. په هغو سيمو کې چې له سمندر څخه لرې وي او دماهي غوښې هلته (د آيوډين يوه ښه منبع ده) په آسانۍ سره نه پيدا کېږي. خلک يې د آيوډين په کمښت اخته وي.

څرنګه چې آيوډين د انسان په جسمي وده او د دماغ د حجرو په جوړولو کې ډېره اغېزه لري، نو که د ماشوم په بدن کې آيوډين لږ وي. ماشوم له د ماغي کمزورتيا سره مخامخ کېږي. د ذکاوت اندازه يې د نورو عادي کوچنيانو پرتله په ټيټه درجه کې راځي او د وجود وده يې په ټولو برخو کې ډېره سسته او ضعيفه وي. په لويانو کې د آيوډين د لږوالي له کبله د غاړې مخکنۍ برخه (غُده) چې تايرايد نومېږي لويېږي. اوپه جاغور بدلېږي.

دهغو خلکو په بدن کې چې آيوډين کم وي بايد په خوړو کې آيوډين لرونکي مالګه استعمال کړي.

د کبانو غوښې او نور هغه خواړه دي وخوري چې د آيودين لرونکي وي همدا راز د آيوډين لرونکو درملو خوړل هم په بدن کې د آيوډين کمښت له منځه وړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

کمښت- کموالی   وده- لویېدل، نمو   پرتله- مقایسه   اغېزه- تاثیر   درمل- دوا

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن د کتاب له مخې ولولي او دهغه په هکله دې معلومات وړاندې کړي.
۲. ښوونکی دې د لاندې برخو په هکله ځرګندونه وکړي.
   الف. آیوډین څه ته وایي او په څه شي کې پیدا کېږي؟
   ب. د آیوډین کمښت په وجود کې څه ډول رنځونه پیدا کوي؟
   ج. د آیوډین له کمښت څخه پیدا شوې ناروغي، په څه شی جوړېږي؟
۳. ښوونکی دې متن د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په هغه دې وغږېږي.
۲. زده کوونکي دې دا لاندې جملې د متن په لوستلو سره بشپړې کړي.

الف. د کبانو غوښه د .... یوه ښه منبع ده.
ب. د ماشوم په بدن کې د آیوډین کمښت، دی د .... سره مخامخ کوي!
ج. آیوډین لرونکې مالګې او............ په بدن کې د آیوډین کمښت له منځه وړي.
د. په لویانو کې د آیوډین په کموالي د........................ غده لویېږي او په جاغور بدلېږي.
هـ. هغه سیمې چې له سمندرونو څخه لرې وي د آیوډین په .... سره اخته کېږي.

دماغي کمزورتیا	- تایراید-	آیوډین –	کمښت	_ درملونه

ارزونه:

۱. زده کوونکي په دې و پوهېدل چې آیوډین څه شی او څه ارزښت لري؟
۲. آیوډین لرونکې خواړه یې وپېژندل؟
۳. په دې هم پوه شول چې د آیوډین کمښت ډېرې ناروغۍ منځ ته راوړي؟
۴. متن لوستلی او په خپلو کتابچو کې یې لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د آیوډین لوست خپلو ورو خویندو او ورونو ته ولولي.
زده کوونکي دې د لوست مطلب په لنډ ډول په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه ويشتم لوست

شمېر نوم (عدد)

موخې:

١. زده کوونکي دې عددونه وپېژني!
٢. په عبارتونو او جملو کې د شمېر نومونو پېژندل.
٣. د متن لوستل او ليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

١. تاسو کله د عدد کلمه اورېدلې ده عدد (شمېر نوم) څه ته وايي؟
٢. په جملو کې راغلي عددونه پېژندلی شئ؟
٣. تاسو په عددونو سره کوم شی شمېرلی شئ؟

عــــدد: هغه خپلواکه معنا واله کلمه ده چې د (نومونو) شيانو، او اشخاصو شمېر رانښيي.

همدا رنګه د هغوی درجه او رتبه هم څرګندولی شي. کوم شی چې د عدد په وسيله شمېرل کېږي معدود بلل کېږي.

د مثال په ډول: دوه سترګې، درې کتابونه، شل زده کوونکي، څلور هېوادونه.

په دغو مثالونو کې (دوه، درې، شل، څلور) عددونه بلل کېږي.

(سترګې، کتابونه، زده کوونکي او هېوادونه) معدود بلل کېږي.

د عدد ډولونه:

١ - **اصلي عددونه:** چې يوازې شمېر او کميت ښيي لکه: دوه ، درې، شل اونور.

٢ - **وصفي يا رتبي عددونه:** چې د معدود درجه او رتبه څرګنده کړي.

لکه: لسم لمبر، درېم کس، شلم پوړ، درېمه درجه اونور.....

٣ - **کسري عددونه:** هغه دي چې د معدود کسر او ماتوالی ښيي لکه: يونيم، دوه نيم، څلورمه برخه، پنځمه برخه او شلمه برخه.

يو په سلو کې   شل په سلو کې   لس په سلو کې   او نور....

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

شمېر – ګڼه	کميت - شومره والی
معدود – شمېر ل شوی شی	وصفي- ستايل شوی

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او دهغه پوره څرګندونه دې وکړي.
۲. اعداد او معدود دې د ټولګي په شيانو کې وښيي لکه: دوه قلمونه، لس هلکان.
۳. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو وليکي.
۴. د انسان دبدن په غړو کې دې د عدد او معدود مثالونه ووايي لکه: دوه سترګې، يوسر، دوه پښې، پنځه ګوتې، دوه لاسونه، سل ويښته ...

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د عدد او معدود له پاره دې ډول ډول مثالونه وښيي.
۲. زده کوونکي دې په لاندې جملو کې عدد او معدود وښيي.

الف. خوشحال خان يو نامتو شاعر دی چې ۲۵۰ ټوکه کتابونه يې ليکلي دي.
ب. دځمکې درې برخې اوبه او يوه برخه يې وچه ده.
ج. هوښياره مرغۍ په دوو لومو کې نښلي.
د. زموږ دځمکو له پيدا وارو څخه څلورمه برخه بزګرانو واخيسته.
هـ. د دولسم ټولګي درسونه په زړه پورې دي.

ارزونه:

۱. زده کوونکو عدد او معدود وپېژندل؟
۲. په متن او جملو کې عدد او معدود پېژندلی شي؟
۳. د درس متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې پنځه داسې جملې وليکي چې عدد او معدود په کې راشي او بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي! لکه: زه هر سهار دوه پيالې چای څښم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته ویشتم لوست

مېرمن زينبه

موخې:

۱. د پښتنو د مشهورې شاعرې مېرمن زينبې پېژند ګلوي.
۲. په متن کې د کلمو ، جملو ليکل او لوستل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو له پښتنو مېرمنو څخه کومه يوه پېژنئ؟
۲. تاسو د مېرمن زينبې نوم اورېدلی دی؟
۳. د مېرمن زينبې د پوهې او دهغې د شعرونو په هکله څه فکر کولی شئ؟

زموږ هېواد افغانستان ډېرې نوميالۍ مېرمنې لري، چې دهغو په پوهې، ميړانې او کارنامو تل وياړو. له دغو نامتو مېرمنو څخه يوه هم د ستر ملي مشر ميرويس نيکه لور مېرمن زينبه ده. چې د ۱۱۴۲ هـ ق کلونو په شاوخوا کې يې ژوند کاوه.
مېرمن زينبې د خپل وخت ديني، ادبي کتابونه او همدا رنګه د شاعرانو ديوانونه ولوستل. مېرمن زينبه يوه فاضله مېرمن او له پياوړوښځينه شاعرانو څخه شمېرل کېدله چې ډېر ګټور اشعار ور څخه پاتې دي. دې دخپل ژوند په موده کې ډېرو نجونو او ښځو ته ديني زده کړه ورکړې او ليک لوست يې ور زده کړی و.
دا هوښياره مېرمن د ژوند په چارو ډېره ښه پوهېده تردې چې ورور يې شاه حسين هوتک دسلطنت په چارو کې له دې څخه مشورې اخيستلې.
د دې د شعر يوه نمونه چې دخپل ورور شاه محمود هوتکي په وير کې يې ويلې او په پټه خزانه کې ذکر شوې دا ده:

روغ شـو چـې ورور تـېر لـه دنـيا سـونـا
کـنـدهــار واړه پــه ژړا ســونــا

زړه مـې پــه ويـر کـې مـبتـلا سـونـا
چې شـاه محمود لـه مـا جدا سـونـا

دا روڼ جـهـان را تـه تـور تـم دی نـا
زړه د بـېلـتـون پـه تـېغ کـړم دی نـا

هـوتـک غـمـجن پـه دې مـاتـم دی نـا
د پـاچـا هـۍ تـاج مـو بـرهم دی نــا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

پیاوړی-	غښتلی	بېلتون-	جدايي
کړم-	زخمي	کارنامې-	ملي برياوې
وير-	غم، ماتم	تورتم-	توره تياره

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن او شعر د کتاب له مخې ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. متن دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه وليکي.
۳. د مېرمن زينبې په شخصيت او ادبي کارونو باندې دې وغږېږي.

دزده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن په دوه کسيزه توګه ولولي او دهغه په مطلب دې مشوره وکړي.

۲. زده کوونکي دې متن او شعر تکرار اوپه ياد دې زده کړي.

۳. زده کوونکي دې دا جملې بشپړې او بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

الف. مېرمن زينبې د خپل ژوند په موده کې ډېرو ښځو او نجونوته ....

ب. مېرمن زينبې خپل ورور شاه حسين هوتک ته ....

ج. مېرمن زينبې يوه وېرنه د ....

د. مېرمن زينبه د ستر ملي مشر................

ارزونه:

۱. زده کوونکو مېرمن زينبه وپېژندله؟
۲. و پوهېدل چې مېرمن زينبه يوه پوهه او هوښياره ښځه وه؟
۳. د مېرمن زينبې شعر لوستلی او ليکلی شي؟

کورنی دنده:

زده کوونکي دې د مېرمن زينبې د پېژندګلوی په برخه کې په لنډ ډول د درس مطلب ووايي او بيا دې په خپلوکتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ویشتم لوست

د پنسل اختراع

موخې:

۱. د لومړي ځل له پاره د پنسل د جوړېدو په هکله معلومات ورکول.
۲. دمتن لوستل او ليکل دي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو پوهېږئ چې دپنسل قلم به څه ډول جوړ شوی وي؟
۲. تاسو فکر کولئ شئ چې دپنسل قلم به لومړی څه ډول و؟

دا څرګنده ده چې دپنسل قلم ټول زده کوونکي پېژني، خو په دې هکله به معلومات لاس ته راوړو چې د پنسل قلم د لومړي ځل له پاره څنګه جوړ شوی دی؟
په پخوا زمانو کې د سکرو په شان يوشی په انګلستان کې کشف شو، چې ګرافيت نومېده.او خلکو د رسم په کښلو کې ترې کار اخيسته، خو ستونزه دا وه، چې دې ګرافيت يا سکرو به لاسونه تورول. نو و پتيل شوه، چې دا ستونزه حل او کار اسان کړي.
همدا و چې ګرافيت يې د دوو لرګيو په منځ کې د تار په واسطه وتاړه. دا کار هم ستونزمن و ځکه چې دا لرګي بايد څو ځلي خلاص او تړل شوي وای.
د کلونو په تېرېدو سره خلکو ته نوې نوې مفکورې پيدا شوې. په پايله کې يې دا پرېکړه وکړه:
لرګي چې په طبيعت کې ډېر او ارزانه پيدا کېږي. ګرافيت دې په دې توګه د لرګيو په منځ کې کېښودل شي، چې په آسانۍ سره د پنسل سر تېره او د ليکلو کار ترې واخيستل شي.
په همدې ډول د پنسل قلم چې تاسې کار ترې اخلئ ورو ورو په اوسنۍ بڼه او شکل منځ ته راغی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

ګرافیت- دسکرو په شان مواد	ثوځلي- ثوواره
ستونزه- کړاو	بڼه- شکل

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن د کتاب له مخې ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. متن دې د املا په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
۳. د پنسل دجوړېدو او منځ ته راتلو په پړاوونو دې وغږېږي.
۴. لاندې کلمې دې په تخته ولیکي او زده کوونکي دې هغو ته جملې جوړې او په کتابچو کې دې ولیکي! (ستونزمن ـ ګرافیت ـ تېره)

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. زده کوونکي دې په چوکاټ کې اړوندې کلمې په نښه او دیوې کرښې په مرسته دې وښیي.

نومونه	تېره، ستونزمن
صفتونه	تاسې، دغه
عدد او معدود	ګرافیت، انګلستان
ضمیرونه	لومړی ، دوه لرګي

ارزونه:

۱. زده کوونکي په دې و پوهېدل، چې پنسل لومړی ځل په څه ډول منځ ته راغی؟
۲. پوه شول، چې پنسل له څه شی څخه جوړېږي؟
۳. متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د پنسل دجوړېدواو منځ ته راتلو مطلب په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیرشم لوست

قیدونه

موخې:

۱. د قیدونو پېژندنه.
۲. د قیدونو په کارولو باندې پوهېدل.
۳. په متن کې د قیدونو پېژندل، لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د قید د کلمې په هکله څه اورېدلي دي؟
۲. تاسو دقید کلمې پېژنئ او په هغو باندې پوهېږئ، چې دقید کلمې له څه شي سره راځي؟

قید: هغه کلمه ده، چې دفعل دپېښېدو ځای، وخت او یا دهغه څرنګوالی وښيي. لکه: زه اوس راغلم.ته په جرئت ووایه! هلکان په منډه راغلل. ښوونکي درس ژر ژر ولوست.

دقید ډولونه:

۱. دزمان قید: هغه کلمه ده، چې دیو فعل دپېښېدلو وخت او زمان وښيي.
لکه: ما مې مور پرون ولیده، سپوږمۍ اوس راغله، زه پروسږکال بریالی شوم.
۲. د مکان قید: هغه کلمې، چې دیوه فعل د پېښېدلو ځای وښيي. لکه: احمد دلته دی، زه په ټولګي کې یم، احمد پاس وخوت، نجلۍ دلته وه، چوغکه پورته والوتله!
۳. د حالت قیدونه: هغه کلمې دي، چې دیوه فعل د پېښېدلو حالت وښيي. لکه: احمد په خندا راغی. سپوږمۍ له ژړا شنه شوه. تاکتاب ښه ولوست. زه په منډه راغلم. باران ورو ورو وریږي.

نوي لغتونه:

پېښېدل- واقع کېدل

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او دقيد ډولونه دې په مثالونو کې څرګند کړي.
۲. قيدونه دې په لاندې جملو کې په نښه او په زده کوونکو دې وليکي.

الف. زمونږ نيکونو خپله خاوره د خپلو متو په زور ساتلې ده.
ب. هر سړی له خپلې کورنۍ سره په خوشحالۍ ژوند کوي.
ج. په ښې هوا کې ماشومان ژر ژر وده کوي.
د. ښوونځي ته په منډه ولاړشه! چې ډېر ناوخته دی.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او دقيدونو په برخه کې دې معلومات وړاندې کړي.
۲. زده کوونکي دې د متن په زده کولو سره دا جملې بشپړې او په خپلو کتابچو کې دې وليکي.

الف. قيد هغه کلمه ده، چې ....
ب. د زمان قيد هغه دی، چې ....
د. د حالت قيد هغه قيدونه دي، چې............

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د قيد په معنا او مفهوم و پوهېدل؟
۲. زده کوونکي قيدونه په کلمو او جملو کې پېژندلی شي؟
۳. زده کوونکي قيدونه په ويلو او ليکلو کې کارولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د څو ډولو قيدونو له پاره پنځه پنځه مثالونه په خپلو کتابچو کې وليکي او د قيد ډولونه دې په کې وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو د پرشم لوست

زلزله

موخې:

۱. د زلزلې د پېښېدو په هکله پوهېدل.
۲. د زلزلې دسختوالي د اندازه کولو د آلې سره بلدتیا او دهغې پېژندنه.
۳. د متن سم لوستل او سم لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو څامخا کوم وخت د زلزلې په ټکانونو پوهېدلي یاست او دزلزلې له کلمې سره آشنا یاستئ؟
۲. تاسو پوهېږئ، چې ولې زلزله پېښېږي؟
۳. د زلزلې د پېښېدو په وخت کې ولې ډارېږو؟

کله کله به تاسې هم د ځمکې په ښورېدو پوه شوی یاست. یا به مو د ځمکې د ټکانونو په نتیجه کې ډېرې خرابۍ لیدلې وي. د ځمکې د غو ښورېدو او ټکانونو ته زلزله وایي.

زلزله د خدای (جل جلاله) لوی آفت دی او دځمکې په سر له ډېرو ناوړو پېښو څخه ګڼل کېږي، چې د زرګونو انسانانو او نورو ژوندیو موجوداتو د مرګ سبب ګرځي. ښارونه، کلي، باغونه او هر څه ویجاړوي. راځئ په دې ځان پوه کړو چې زلزله څنګه منځ ته راځي؟ ځمکې پېژندونکي پوهان او څېړونکي تر ډېرو علمي څېړنو وروسته دې نتیجې ته رسېدلي دي، د خدای (جل جلاله) په امر زلزله د ځمکې د لاندېنۍ برخې د ډېرو د حرکت او ښویېدو څخه منځ ته راځي. کله هم دا ډبرې له یوې بلې سره ټکرې خوري. یا هم له یوه فشار سره پورته خواوو ته زور کوي. هغه ځای چې دا پېښې په کې منځ ته راځي د زلزلې مرکز بلل کېږي. د زلزلې د ټکانونو زور او شدت په مرکز کې تر نورو ټولو ځایونو زیات وي.

ځمکه پېژندونکي او دجغرافیې پوهان د زلزلې زور او سختوالی د زلزله سنج په واسطه چې (رېکتر) نومېږي، اندازه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

آفت- مصيبت ويجاړ- وران پېښه- واقعه

رېکتر- هغه آله چي د زلزلې د زور او شدت اندازه پرې معلومېږي.

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. د زلزلې په عواملودې معلومات ورکړي.
۳. متن دې د املاء په توګه په زده کوونکو وليکي.
۴. د زلزلو دمرکزونو په برخه کې دې معلومات وړاندې کړي او د ځينو مشهورو زلزله لرونکو ځايونو څخه دې ياد ونه وکړي لکه: جاپان ، اندونيزيا ، امريکا ، چين او هندوستان.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې وغږېږي.
۲. لاندې پوښتنو ته دې ځوابونه ووايي او بيا دې په کتابچو کې وليکي.

الف. زلزله څه شي ته وايي؟

ب. هغه ځای چې زلزله په کې پېښېږي او د زلزلې زور او سختوالی تر نورو ځايونو په هغه کې زيات وي څه نومېږي؟

ج. پوهان د زلزلې زور او شدت په څه شي اندازه کوي ؟

زده کوونکي دې د لاندې لغتونو معنا د چوکاټ له کلمو څخه پيدا او د هغو په مخ کې دې په خپلو کتابچو کې وليکي لکه:

ځپې ، مصيبت، زلزله سنج ، واقعه
هغه پوهان چې علمي څېړنې کوي.

الف. پېښه ج. موجونه

ب. څېړونکي د. رېکتر

هـ. آفت

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د زلزلې په مطلب و پوهېدل؟
۲. زده کوونکي د زلزلو د پېښېدو په عواملو پوه شول؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دزلزلې د پېښو او ورانيو په هکله ځوکرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دېرشم لوست

رحمان بابا

موخې:

۱. د رحمان بابا د شخصیت پېژندنه.
۲. د رحمان بابا له شعر او شاعرۍ سره بلدتیا.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د رحمان بابا نوم اورېدلی او هغه پېژنئ؟
۲. له رحمان بابا څخه به اشعار یا کوم کتاب را پاتې وي؟
۳. څه فکر کوئ، چې د رحمان بابا اشعار به کوم ښه والی ولري؟

عبدالرحمان بابا د پښتو ژبې نومیالی ادیب او صوفي شاعر و، چې د پلار نوم یې عبدالستار او په ۱۰۴۲ هـ ق کال د پېښور په بهادر کلي کې زېږېدلی دی.

د رحمان بابا د لوړ شخصیت او پېژندنې له پاره دومره بس دی، چې ټول خلک ورته بابا وایي. نوموړی د اشعارو یو خوږ دیوان لري، چې لوړ ارزښتمن مضامین یې په ساده او ښُکلو الفاظو کې بیان کړي دي. د ده اشعارو ته یې هغه خوند ورکړی، چې د نورو پښتنو شاعرانو په اشعارو کې ډېر لږ لیدل کېږي.

دا نامتو شاعر او ادیب د ځینو سندونو له مخې په ۱۱۲۸ هـ ق کال وفات شوی او د پېښور د هزار خاني په هدیره کې ښخ دی. دده له کلام څخه یوه بېلګه:

کرد ګلو کړه چې سېمه دې ګلزار شي
اغزي مه کره چې پښو کې به دې خار شي

ته چې بل په غشو ولې هسې پوه شه
چې همدا غشی به ستا په لور ګوزار شي

کوهی مه کینه د بل سړي په لار کې
چېرې ستا به د کوهي په غاړه لار شي

نن چې صبحه ده روښانه لا ر صحیح کړه
ناګهانه به دا صبحه شب تار شي

که بل بد کاندي ته ښه ورسره وکړه
هر یو نخل چې مېوه لري سنګسار شي

«رحمان بابا»

نوي لغتونه:

نومیالی- مشهوراود نوم خاوند	ښخ- خاوروته سپارل شوی
ادیب- شاعر او لیکوال	مه کینه- یعني کیندل مه کوه
کوهی- څاه	بېلګه- نمونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی د ې متن او شعر ولولي او هغه دې پوره معنا کړي.
۲. متن دې په زده کوونکود املا په توګه ولیکي!
۳. په شعر کې دې هم وزنه کلمې زده کوونکو ته وښيي.
لکه: (خار، لار، تار او نور.)

ښوونکی دې د رحمان بابا په لاندېنيو نومونو باندې پوره رڼا واچوي او زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې وليکي.
(عبدالرحمان بابا - رحمان بابا - عبدالرحمان مومند ، صوفي عبدالرحمان او د پېښور(بلبل.)

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او شعر دې معنا کړي.
۲. شعر دې په ساده نثر واړوي.
۳. دا نیمګړې جملې دې د متن په لوستلو بشپړې او بیا دې په کتابچو کې ولیکي.

الف. د رحمان بابا لوړ شخصیت له دې څخه معلومېږي چې ټول خلک ....
ب. رحمان بابا د پښتو ژبې یو.................................
ج. ساده اوښکلو الفاظو درحمان بابا اشعارو ته هغه خوند ورکړی چې د ....
د. له رحمان بابا څخه د اشعارو یو ....
ه. نن چې صبحه ده روښانه لار......................
د. زده کوونکي دې متن له شعر سره پوره تکرار او بیا دې په یاد زده کړي.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي درحمان بابا شعر معنا کولی شي؟
۲. زده کوونکي دا بیتونه په نثر اړولی شي؟
۳. آیا زده کوونکي د رحمان بابا دا شعر له یاده ویلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د رحمان بابا د پېژندنې له پاره متن ولولي او دهغه مطلب دې په یاد زده کړي.

درې ديارلسم لوست

فعل او د هغه ډولونه

موخې:

١. د فعل په معنا او مفهوم باندې پوهېدل او په جملو کې د هغو پېژندل.
٢. د فعلونو په ډولونو باندې پوهېدل.
٣. په ليکنو کې د فعلونو سم کار ول او سمه لوستنه.

هڅوونکې پوښتنې:

١. آيا تاسو کوم وخت د فعل کلمه اورېدلې ده؟
٢. تاسو په خپلو خبرو اترو کې له فعلونو څخه کار اخلئ؟
٣. څه فکر کوئ، چې فعلونه په وينا کې څه ارزښت لري؟

فعل: هغه کلمه ده چې له درې ګونو زمانو څخه په يوه زمانه کې د يوه کار کول او پېښېدل را وښيي.
فعل د وينا ډېره ارزښتمنه برخه ده بې له هغه څخه د جملې معنا نه بشپړېږي.
فعل کله هم په يوازې توګه په خپله د يوې جملې مفهوم افاده کوي.
لکه: ځم، ګورې، اخلو، اغوندو اونور.
فعلونه د زمانې له مخې په درې ډوله دي:

د حال زماني فعل:
هغه کلمه ده، چې د يوه کار کول په حال يا جاري زمانه کې څرګند کړي.
لکه: زه کتاب لولم، دی ډوډۍ خوري، هغه تاګوري، احمد درس وايي، مور خاندو، هغه راغی.

د تېرې زمانې فعلونه:
هغه فعلونه دي چې د يوه کار کول په تېره زمانه کې وښيي.
لکه: تا هلک وواهه، ما ډوډۍ خوړلې ده، هغه درس لوستلی و، احمد پرون تللی و، هلکانو غوزان وخوړل، ما درس لوسته چې دی راغی، مور ډوډۍ پخه کړې وه.

دراتلونکې زمانې فعلونه:
هغه فعلونه دي، چې کار کول په راتلونکې زمانې کې را ښکاره کړي.
لکه: زه به کامياب شم. ته به کورته لاړ شې. احمد به خط وليکي. سږکال به سوکالي وي. که باران ورېده ته به راشې!

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

بنسټ – تهداب	ماضي- تېرمهال، تېره زمانه
مستقبل- راتلونکې، آینده	سوکالي- آسوده ګي

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د فعلونو ډولونه دې په مثالونو کې څرګند کړي.
۲. د دغې هرې برخې دې بېله بېله څرګندونه وکړي.
الف. د حال فعلونه:
ب. د ماضي یا تېر مهال فعلونه:
ج. د مستقبل یا راتلونکې زمانې فعلونه:

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د درس په مطلب دې وغږېږي.
۲. په لاندې جملو کې دې فعلونه او دهغو ډولونه وښيي.
الف. د افغانستان پخوانی نوم آریانا و.
ب. افغانان روڼ تاریخ لري.
ج. موږ به په زیار خپله خاوره ودانه کړو.
د. ټول افغانان د احمد شاه بابا په کارنامو ویاړي.
هـ. بې علمه ژوندون ګران دی.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د فعلونو په معنا او مفهوم وپوهېدل؟
۲. د فعلونو ډولونه یې هم وپېژندل؟
۳. فعلونه په سمه توګه کارولی شي؟
۴. متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د نازوانا په رباعۍ کې فعلونه په نښه او په کتابچو کې دې ولیکي.

سحر ګه وه د نرګس لېمه لانده ... ځاځکي ځاځکي یې له سترګو څڅېده
ما وېل: څه دې ښکلي ګله ولې ژاړې ... ده وېل: ژوند مې دی یوه خوله خندېده

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور دېرشم لوست

د بشر لوی مخترع

موخې:

۱. د بشر له سترو خدمتګارانو څخه د اډیسن پېژندنه.
۲. د اډیسن د خدمتونو په ارزښت باندې پوهېدل.
۳. د متن سم لوستل او سم لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو د بشر د سترو خدمتګارانو له پېژندنې سره مینه لرئ؟
۲. ستاسو په نظر بشر ته لوی خدمت کوونکي د قدر وړ دي؟
۳. آیا تاسو د برېښنا منځ ته راوړل د بشریت له پاره ستر خدمت بولئ؟
۴. تاسې پوهېږئ چې دا لوی خدمت کوونکي به څوک وي؟

په (۱۸۴۷) میلادي کال په امریکا کې یو ماشوم وزیږید. دی لاوه کلن نه و چې په ښوونځي کې شامل شو. ده د ښوونځي د درس له زده کړې څخه سربېره د خپلو ځمکو په کرنه کې هم کار کاوه.

څه موده یې ورځپاڼې چلولې. په پنځلس کلنۍ کې یې د چاپ ماشین واخیست. خپله ورځپاڼه یې پرې چاپوله. په شپاړس کلنۍ کې یې کور او کلی پرېښود. نیویارک ته لاړ. د پنځو کلونو په موده کې یې یو سلو دوه ویشت اختراعګانې وکړې. ګرامافون یې جوړ کړ، چې لومړی ځل یې د ویونکي ماشین غږ په نړۍ کې خپور کړ. څه موده وروسته له برقي قوې څخه د روښنایي په فکر کې شو، چې دا کار ډېر ورته ناشونی ښکارېده، خو دی بې هیلې نشو. خپل کارته یې په کلک عزم ملا وتړله، ترڅو چې په (۱۸۷۹) میلادي کال کې د اکتوبر په ۲۱ ورځ اډیسن په دې بریالی شو، چې د برېښنا بهیر په ګروپ کې د روښنايۍ په توګه راولي.

دغه ستر خدمت کوونکي په (۱۹۳۱) میلادي کال کې له دې فاني نړۍ څخه سترګې پټې کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

بريالي- کامياب	بې هيلې- نا اميد
بهير- جريان	روښنايي- رڼايي
ناشونی- نه کېدونکی	

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د اډيسن د لوی خدمت په ارزښت دې خبرې وکړي.
۲. متن دې د املا په توګه ووايي او زده کوونکي دې په کتابچو کې وليکي.
۳. لاندې بيتونه دې په تخته وليکي معنا دې کړي او په هغه کې دې نومونه په نښه کړي.
دمثال په ډول: بصيرت او علم (د معنا نومونه دي)

بصيرت او علم نشته په کتاب کې — که څه نه وي د مغزو په پېچ وتاب کې
پوهه تړوله راوتلي له مغزوده — هسې نه چې په دا ډېرو کتابو ده
(الفت)

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د اډيسن په هکله دې خبرې وکړي.
۲. په لاندې جملو کې دې سمې جملې په (ص) سره په نښه کړي.
الف. اديسن د امريکا خلکو ته خدمت وکړ.
ب. اديسن يوازې ګرامافون اختراع کړ.
ج. اديسن له برقي انرژۍ څخه روښنايي منځ ته راوړه.
د. د اديسن کار او تجربو نتيجه ورنه کړه.
هـ. د ۱۸۷۹ ميلادي کال د اکتوبر ۲۱ ورځ د ټولې دنيا له پاره يوه مهمه ورځ وه.
دغه ستر خدمت کوونکې په ۱۹۳۱ ميلادي کال کې له دې فانۍ نړۍ سترګې پټې کړې.

ارزونه:

۱. زده کوونکي په دې و پوهېدل چې اديسن د برق په اختراع کولو سره بشر ته لوی خدمت وکړ؟
۲. په دې پوه شول چې د اديسن نوم د سترو خدمتونو په کولو سره تل ژوندی پاتې دی؟
۳. متن لوستلی او ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د اډيسن په هکله د خپلې کورنۍ غړو په تېره خويندو او ورونو ته کيسې وکړي او دلوست مطلب دې په لنډه توګه په خپلو کتابچو کې وليکي اوبه ياد دې زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه د یرشم لوست

بېټ نیکه

موخې:

١. د یوه مشهور نیکه او پیاوړي شاعر په توګه د بېټ نیکه پېژندنه:

٢. د متن سم لوستل او سم لیکل دي.

هڅوونکې پوښتنې:

١. آیا تاسو له پخوانیو شاعرانو او نیکونو څخه د چا نوم اورېدلی دی؟

٢. پښتو ژبې په پخوا زمانو کې هم مشهور او پیاوړي شاعران درلودل؟

٣. تاسو د بېټ نیکه نوم اورېدلی، د هغه د مناجاتو اوشاعرۍ په هکله څه پوهېږئ؟

بېټ نیکه بېټني، او بټین د پښتنو له مشهورو نیکونو او لرغونو شاعرانو څخه و. چې د (٣٠٠ او ۴٠٠ هـ) کلونو شاوخوايي سلیمان غره په لمنو کې ژوند کاوه. تر ټولو پخوانی کتاب چې د دې نیکه نوم او اشعار په کې راغلي دي. دسلیمان ماکو د تذکرةُ الاولیا کتاب دی، چې په ٢١٢هـ. ق کال کې لیکل شوی دی.

د بېټ نیکه له اشعارو څخه څرګندېږي، چې ده په خپلو اشعارو کې د نورو ژبو کلمې نه دي راوړي. یوازې د پښتو سوچه کلمې یې غوره کړې دي او د کلمو کار ول یې په داسې توګه شوي، چې اشعار یې ډېر سپېڅلي، ساده او روان دي.

د بېټ نیکه مناجات

لويه خدايه لـويـه خـدايـه!　　ستـا پـه مـينه په هر ځايه
غـر ولاړ دی درنـاوي کـې　　ټولـه ژوي پـه زاري کـې
دلـتـه دي دغـرو لـمنـې　　زموږ کېږدی دي په کې پلنې
دا وګړي ډېر کړې خـدايـه!
لـويـه خـدايه لويه خدايه!
هسک اوځمکه نغښته ستاده　　د مـړو وده لـه تـا ده
دا پالـنـه سـتـا ده خـدايـه!　　لويـه خدايه لويه خـدايه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

درناوی- درنښت | ژوي- څاروي حیوانات | وده- لویېدنه
سوچه- سپېڅلي | نغښتی- تاوکړی، پېچلی | وګړي- خلک

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او دغه په هکله دې خبرې وکړي.
۲. متن او شعر دې په زده کوونکو باندې د املا په توګه ولیکي.
۳. په متن کې راغلي صفتونه دې په نښه او زده کوونکي دې په کتابچو کې ولیکي.
لکه: (لویه، مشهور، سوچه، پخوانی، تاریخي، سپین، ساده، روان) اونور...

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او شعر دې په یاد زده کړي.
۲. دا لاندې جملې دې د درس په پوهېدو سره بشپړې او په کتابچو کې ولیکي.

الف. بېټ نیکه له مشهورو نیکونو څخه و چې په .... او .... هـ. ق کلونو د سلیمان د غرونو په لمنو کې اوسیده!

ب. تر ټولو پخوانی کتاب چې د بېټ نیکه نوم او اشعاریې راوړي د .... کتاب دی. چې ....لیکلی دی.

زده کوونکي دې په دې لاندې جملو کې صفتونه په نښه او په خپلو کتابچو کې ولیکي!

د بېټ نیکه د مناجاتو له مخې معلومېږي، چې د ده اشعار ډېر سپېڅلي، ساده او روان دي. د نورو ژبو کلمې یې هم په کې نه دي را وړي. سوچه د پښتو ژبې کلمې یې کارولې دي.

ارزونه:

۱. زده کوونکي متن لوستلی او د املا په توګه یې لیکلی شي؟
۲. زده کوونکو بېټ نیکه وپېژانده او له شاعرۍ سره یې آشنا شول؟
۳. زده کوونکي د بېټ نیکه مناجات له یاده ویلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دا کلمې لومړی معنا او بیا دې په جملو کې وکاروي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

لکه: درناوی، ژوی، بورجل، مېشته، وده

شپږ دېرشم لوست

د فعل ريښه

موخې:

۱. د فعلونو دريښو پېژندل.
۲. په فعلونو کې دريښو ارزښت.
۳. په ليکلو او لوستلو کې د فعلونو سم کارول.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. تاسو څه فکر کوئ فعلونه هم ريښې لري؟
۲. ستاسو په نظر ريښې د فعلونو په جوړښت کې مهمې دي؟

د فعلونو ريښې:

ريښه د فعل اصل او بنسټ دی او د فعل هغې برخې ته ويل کېږي، چې تاړي يا وندونه ور پورې ونښلي او نورې کلمې ترې جوړې کړي.

لکه: د (خوړ) کلمه د يوې ريښې په شکل په نورو مثالونو کې وګورئ:
خوړلې، وخوړ، خوړلی و، خوړلې ده، خوړونکې، خوړل شوی، وبه خوړلی شي خوړلی به وي.

لکه: څنګه چې ريښه د فعل اصل او بنسټ جوړوي. په نومونو کې هم ريښه اصل دی او له تاړو سره نوې کلمې جوړولی شي.

د مثال په توګه د کار کلمه په نورو مثالونو کې وګورئ: کاريګر، ناکاره، بېکار، بېکاره، کارکوونکې، هم کار، او نور....

همدارنګه د زړه کلمه هم په نورو مثالونو کې ليدلی شئ: زړور، بې زړه، نازړه، زړن، زړه سوی، له زړه اونور...

نوي لغتونه:

بنسټ-	تهداب	زړن-	زړور
نازړه-	ډارن- بې هوډه	تاړي -	وندونه
مختاړي -	پېشوندونه	روستاړي –	پسوندونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.

۲. ښوونکی دې متن د املاء په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.

۳. ښوونکی دې په دا لاندې کلمو کې ریښه وښيي او په زده کوونکو دې ولیکي.

الف. (لید): لیدنه، لیدونکی ، لیدل، ولید ، لیدلی، ولیدل.

ب. (کوت): وکوت، کتلی، کتل شوی، کاته ، کتل.........

ج. (فکر): بې فکره، بافکره، هم فکره، بې فکري........

د. (لاس): لاسي، بی لاسه، برلاسه، په لاس ....

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.

۲. زده کوونکي دې ریښه تعریف، په مثالونو کې څرګنده او په کتابچو کې ولیکي.

۳. زده کوونکي دې په لاندېنیو کلمو کې ریښه په نښه کړي.

الف. (پوه): پوهنه، پوهول، پوهنتون، پوهان، پوهنوال، پوهیالی، ناپوه.

ب. (مخ): مخونه، مخکې، مختاړي، مخور، بې مخي، بې مخه.

ج. (سر): سرور، بې سره، له سره، سردار، سره.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي د ریښو په معنا او مطلب باندې و پوهېدل؟

۲. زده کوونکي کولی شي چې په کلمو کې ریښه وپېژني؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د متن لنډيز په کتابچو کې ولیکي او هغه دې له مثالونو سره په یاد زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه د یرشم لوست

کوچنیان

موخې:

۱. په کینې او رخې باندې د زده کوونکو پوهېدل.
۲. زده کوونکي وپوهېږي چې دښمني او کینه ښه کار نه دی.
۳. دمتن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د کینې او حسد په مفهوم باندې پوهېږئ؟
۲. کوم وخت داسې پېښې شوې چې له چاسره مو کینه او رخه پیدا شوې وي؟
۳. ستاسو په فکر کینه او رخه څه ډول عمل دی؟

روانښاد ګل پاچا (الفت) په خپل مشهور کتاب ((غوره نثرونه)) کې لیکلي دي:

((..... زه په ماشومانو کې ځینې داسې لوی خویونه او ستر صفتونه وینم، چې هغه په لویانو کې نشته. هغه کسان چې لویې لري، ځانونه ورته لوی او زورور ښکاري. دخپلې کینې او بغض په وړاندې ډېر کمزوري دي. زه او ته که هر څومره لوی شو، قوت ومومو، په خپلو غلیمانو رحم نه شو کولی. په زورورو باندې قهر او غضب ډېر زورور دي. مګر ماشومان دغه راز نه دي. د دوی په زړونو کې که عناد او کینه پیدا شي، ډېر ژر یې له منځه وړی شي. یوه شېبه وروسته له هغه چا سره مینه کوي، چې مخکې یې ورسره منګولې لګولې.

دا کار لویان نه شي کولی. لوی خلک د خپل قهر او غضب په وړاندې ډېر واړه او کمزوري دي.

دا زور او قوت د کوچنیانو په برخه رسیدلی دی، چې د کینې او عناد اور مړ کړي او دا جهنم په ګلزار بدل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

اروابناد-	مړ، بښل شوی	عناد-	کينه
غوره-	په زړه پوري	ګلزار-	دګلو سېمې
حسد-	رخه	بُغض-	کينه

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. د کينې، رخې او د ښمنۍ په کلمو دې پوره ځرګندونې وکړي.
۳. متن دې د املاء په توګه په زده کوونکو وليکي.
۴. زده کوونکي دې په څلورو ډلو وويشي او دوی ته دې دا سې سپارښتنې وکړي:
لومړۍ ډله: دمتن يوه يوه جمله دې ولولي او په تخته دې وليکي.
دوهمه ډله: په متن کې دې نومونه په نښه کړي، لکه: ګل پاچا اُلفت (خاص نوم)
درېمه ډله: په متن کې دې راغلي (صفتونه) وښيي! لکه: ستر (اصلي صفت)
څلورمه ډله: په متن کې دې مترادفې او متضادې کلمې ځرګندې کړي.
مترادفې کلمې لکه: رخه او حسد _ عناد او کينه
متضادې کلمې، لکه: لويان او واړه _ زورور او کم زوری

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او هغه دې په لنډ ډول ووايي.
۲. زده کوونکي دې لاندې کلمې په مناسبو جملو کې راوړي.

الف: لويان	د. عناد	ز. قوت
ب. بغض	هـ. کمزوری	ح. ګلزار
ج. زورور	و. مينه	

ارزونه:

۱. زده کوونکي د کينې اورخې په معنا او مطلب و پوهېدل؟
۲. آيا زده کوونکي د کېنې او دښمنۍ په هکله يوه مقاله ليکلی شي؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او خبرې پرې کولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې يوه لنډه مقاله د کينې او رخې په هکله په خپلو کتابچو کې وليکي او بيا دې سباته خپلو ټولګيوالو ته ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

دغوږونو ساتنه

موخې:
۱. دغوږونو په ارزښت او ګټو باندې پوهېدل.
۲. زده کوونکي پوهېږي چې دغوږونو پاک ساتل دروغتیا له پاره ډېره ضروري او حتمي خبره ده.
۳. دمتن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:
۱. ستاسو په فکر دغوږونو سلامتي او روغتیا په ژوند کې څه اغېزه لري؟
۲. موږ د خپلو غوږونو دسلامتیا او ساتنې له پاره باید څه وکړو؟

غوږونه زموږ د بدن اساسي برخه ده، چې دهغو له لارې ډول ډول آوازونه اورو، غوږ درې برخې لري:

۱. د غوږ باندینۍ برخه: هغه برخه ده، چې موږ یې له بهر څخه ګورو او د غږ څپې لومړی له دغې برخې سره لګیږي. بیا دغوږ د ننه نلۍ ته چې (د اوریدو دنلۍ په نامه یادیږي) داخلیږي. د دې نلۍ د پاسه واړه ویښتان دي، چې مکروبونه، دوړې او خځلې د غوږ دننه داخلېدو ته نه پرېږدي. د اورېدو په نلۍ کې الله (جل جلاله) یو خاص ډول غُدې پیدا کړې دي، چې سرېښناکه ماده لري. دا غُدې د غوږ په پورتنۍ برخه کې هم لږ غوندې سرېښناکه ماده لري، چې غوږ له زخمي کېدو څخه ساتي.

د اورېدو د نلۍ په دننه برخه کې یوه نازکه پرده ده، چې د غوږ پرده ورته ویل کېږي. کله چې دغږ څپې له دغې پردې سره ولګیږي، نو په کې اهتزاز (رپا) پیدا کېږي. دغه پرده له ډېر تېز اودرانده آوازاو چاودنې څخه شلېدای هم شي.

۲. د غوږ منځنۍ برخه: دا برخه د یوې نلۍ په واسطه له ستوني سره یو ځای شوې ده. د والګي (ریزش) په وخت کې چې د پزې او ستوني د ننه خیرې یا نور شیان را ټول شي، نو د غوږ په دغه نلۍ کې سوی او درد پیدا کېږي، او غوږ په لنډ مهاله توګه بندېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د غوږ د ننه برخه: دا برخه بیضوي ډوله شکل لري. په هغو کې یو غړی دی، چې انډول ساتي. د دغه غړي د ننه درې نلونه دي چې د یوه خاص ډول مایع څخه ډک دي.

کله چې د غږ څپې زموږ له غوږونو سره ولګېږي، نو دغوږ په پرده کې رپا پیدا شي. دا رپا د غوږ له منځنیو برخو څخه تېرېږي او مغزوته رسېږي او په دې ډول موږ غږ اورو.

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د غوږونو په ارزښت دې خبرې وکړي.
۲. د غوږونو ارزښتمنې دندې او په سلامتیـ کې دې د هغو رول وښیي.
۳. زده کوونکو ته دې په ډله ییزه توګه لارښوونه وکړي چې د پوښتنې ځواب ووایي او بیا دې له هرې ډلې څخه یو تن خپله لیکل شوې پاڼه ولولي.
۴. د غوږونو د پاک ساتلو په هکله دې زده کوونکو ته معلومات ورکړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په لنډ ډول دې پرې خبرې وکړي.
۲. لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ او د پاراګراف په شکل یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

الف. موږ غږ د څه شي په واسطه اورو؟
ب. غوږ څو برخې لري؟
ج. موږ غږ څنګه اورېدلی شو؟

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي دغوږونو په ارزښت او ساتنې و پوهېدل؟
۲. زده کوونکي پوه شول چې دغوږونو ارزښتمنه دنده څه شی ده؟
۳. زده کوونکي متن لیکلی او لوستلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دغو ږونودساتلو او ارزښت په هکله یوه لنډه مقاله په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه د یرشم لوست

ملي یووالی

موخې:

۱. زده کوونکي دې د یووالي په معنا او مفهوم باندې وپوهېږي.
۲. د یو والي په ارزښت باندې پوهېدل.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسو د یووالي د کلمې په معنا او مفهوم پوهېږئ؟
۲. تاسې پوهېږئ چې یووالی هېواد ته څه ګټې لري؟
۳. د تاسو په فکر موږ باید د یووالي له پاره څه وکړو؟

یووالی

لـــکه بـــاغ یـــو مـــمـــلـــکـــت و ګـنـهـــه وروره
په کې هـــر قـــسم ګـــلـــونـــه بـــوټـــي ګـــــوره!

ونـــې ډېـــرې خـــو بـــــاغ یـــو دی کــه پـــوهـېـــږې
کـــه کـــوې بـــل رنـــګـــه فـــکـــر ډېـــر غـــولـــېـــږې

د وه سـکـــه وروڼـــه لـــرې بـــېـــل بـــېـــل نـــومـــونـه
بـــېـــل رنـــګـــونـــه بـــېـــل غـــړونـــه بـــېـــل خـــویـــونـه

مـــــګـــر دواړه او سـپـېـدونـکـــي دیـــو کـــور دي
دیـــوې سـتـرګـــې پـــه کـــور کـــې سـپـــیـــن او تـــور دي

(اُلفت)

نوي لغتونه:

بېل- جلا
وګنه- وشمېره، ومنه، قبول کړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې شعر ولولي او معنا دې کړي.
۲. د شعر په مطلب دې خبرې وکړي.
۳. د یووالي په ارزښت دې وغږېږي.
۴. شعر دې د املاء په توګه په زده کوونکو ولیکي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. لوستل شوی شعر دې په نثر واړوي او په کتابچو کې دې ولیکي.
۳. لاندېنۍ کلمې دې په جملو کې وکاروي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي:

الف. وګړنه
ب. سکه
ج. بېل
د. اوسیدونکي
هـ. ورونه

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي دیووالي په معنا او مفهوم وپوهېدل؟
۲. زده کوونکي دیووالي په ارزښت وپوهېدل؟
۳. زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د یووالي په هکله یوه مقاله ولیکي.

څلوېښتم لوست

دتېرمهال فعلونه

موخې:

۱. د تېر مهال د فعلونو پېژندل.
۲. دتېرمهال دفعلونو د ډولونو پېژندل.
۳. په لوستلو او ليکلو کې د تېر مهال د فعلونو سم کارول.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آيا تاسو په فعلونو کې د تېرمهال فعلونه پېژنئ؟
۲. دتېرمهال فعلونه له نورو فعلونو سره څه توپير لري؟
۳. د تېرمهال د فعلونو د ډولونو په هکله څه ويلی شئ؟

د تېرمهال يا ماضي فعلونه

هغه فعلونه چې په تېره زمانه کې دکار پېښېدل ښيي، لکه: ما ډوډۍ خوړلې وه، تا خط ليکلی و.

د تېرمهال فعلونه دا لاندې ډولونه لري:

مطلقه ماضي: چې يو کار مطلقاً په تېره زمانه کې راوښيي. لکه: تاولېد. ما ناک وخوړ. هلک يې پرون وواهه. خط يې وليکه. دوی ولمبل. امتحان يې واخيست.

استمراري تېره زمانه:

چې د فعل دوام يا بهير اوس مهال پورې وښيي، لکه: تالېده، هلک يې واهه، خط يې ليکه، دوی لمبل، امتحان يې اخيسته، او نور.

نږدې تېره زمانه:

هغه چې اوس مهال ته نږدې وي لکه: ماليدلی دی، پيشوېې وهلې ده، خط يې ليکلی دی، دوی لمبلي دي، امتحان يې اخيستی دی، منه يې خوړلې ده.

لرې ماضي:

چې له اوس مهال څخه لرې وي، لکه: ماليدلی و. هلک يې وهلی و. مقاله يې ليکلې وه. دوی لمبلي وو. آزموينه يې اخيستلې وه. منه يې خوړلې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

احتمالي یا شکي ماضي:

چې یو کار په تېره زمانه کې له شک او تردید سره وښيي. لکه: تـا بـه لیدلی وي. هلک به یې وهلی وي. ډوډۍ به یې خوړلې وي. موږ به ویلي وي.

نوي لغتونه:

تېرمهال- تېروخت

احتمالي- له شک او تردید سره

لامبل- ځان مینځل

> **ښوونکي ته لارښوونې:**
>
> ۱. ښوونکی دې متن ولولي او د تېر مهال دفعلونو د ډولونو په هکله دې څرګندونې وکړي.
>
> ۲. متن دې د املاء په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
>
> ۳. په ګروپیزه توګه دې په زده کوونکو باندې متن ولولي، ترڅو دوی په پای کې یوبل ته څرګندونې وکړي.
>
> ۴. د تېرو زمانو توپیر دې په مثالونو کې وښیي، بیا دې زده کوونکي هغه په کتابچو کې ولیکي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او بیا دې په لنډه توګه د هغه مطلب ووایي.

۲. زده کوونکي دې په لاندې جملو کې د ماضي فعلونو ډولونه وښیي او په کتابچو کې دې ولیکي.

الف. ملاریا یوه وژونکې ناروغي ده.

ب. که لمر نه وای د ځمکې پر مخ به ژوند نا ممکن و.

ج. بدني روزنه د انسان د روغتیا له پاره ډېر ارزښت لري.

د. ما فکر کاوه چې تا به د حبیب الله ترې ډېر کتابونه لوستلي وي.

هـ. زه به د پاڅون صاحب کتابونه تاته راوړم.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکو د تېرمهال فعلونه وپېژندل؟

۲. د تېرمهال فعلونه کارولی شي؟

۳. دتېرې زماني فعلونه له یوبل څخه توپیرولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن په لنډه توګه په کتابچو کې ولیکي او هغه دې په یاد زده کړي.

یو څلویښتم لوست

د نشه یي توکو اغېزې

موخې:

١. زده کوونکي د نشه یي موادو په اغیزو او زیانونو وپوهېږي.
٢. متن سم ولولي او سم یې ولیکي.

هڅوونکې پوښتنې:

١. آیا تاسو نشه یي توکي پېژنئ؟
٢. د نشه یي توکو په زیانونو پوهېږئ؟
٣. ستاسو په نظر نشه کوونکي خلک سم او مناسب کارونه کوي؟

د تاریخ په اوږدو کې پوهانو د نشه یي توکي په اغېزو ژورې څېړنې ترسره کړې چې په زړه پورې پایلې یې لاس ته راوړې دي. زموږ په چاپېریال کې داسې توکي شته چې ځانته غذایي خواص لري او په بدن کې شحمي، پروتیني، قندي مواد او ډول ډول ویټامینونه منځ ته راوړي، لکه: مېوې، سابه، غوښې، او نور چې د ژوند د پایښت روغتیا یي او سوکالۍ سبب کېدلی شي.

زموږ په چاپېریال کې داسې توکي هم موجود دي، چې نه یوازې غذایي او روغیتایي خاصیت او ځانګړنې نه لري، بلکې ډېر تخریبوونکي او وژونکي هم دي. لکه: چرس، بنګ، شراب، تریاک، هېروین، او نور.

هغه انسان چې یو وخت روغ رمټ، د فکري قوت خاوند، د غښتلې ارادې او ښو کړو وړو له امله په خپله ټولنه کې د درناوي او باور وړ وي. د دغو نشه یي توکو په کارولو سره دا توان نه لري، چې له ځایه وخوځېږي. دا خو لا څه چې دخپل ځان او یا کورنۍ له پاره زیار وباسي او اړتیاوې یې پوره کړي.

دا اخته کسان خیرن، بوی ناک په هر ځای کې پراته، د خپلو کورنیو له خوا شړل شوي او په کرکه ورته کتل کېږي. دوی یوازې د هغو توکو په فکر کې وي، چې اوس یې بې له هغو څخه آرام ژوند نشته. په هره وسیله چې کولی شي حتی د غلا، او وژنې له لارې هغه نشه یي مواد لاس ته راوړي. دا په نشه روږدي کسان ورو ورو خپله روغتیا او سلامتي له لاسه ورکوي او په ډول ډول ناروغیو اخته کېږي.

په لومړیو وختونو کې بې خوبي، سرخوږي، نا آرامي، درنګ ژېړ والي، یا تور والی، د زړه او د سږو سرطان، د پوستکي ډول ډول ناروغۍ او په پای کې په لیونتوب اخته او د مړینې سبب یې ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

چاپېريال- محيط	اخته- بوخت	بقا- پاينبت
کړه وړه- چارې او عملونه	روږدي- اموخته او عادت	سوکالي- آسوده ګي
غښتلی- قوي	هوسايي- آرامي	

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د نشه يي توکو په هکله دې پوره معلومات ورکړي.
۲. د نشه يي توکو زيانونه دې زده کوونکي ته بيان کړي.
۳. د نشه يي توکو په هکله دې د اسلام د مقدس دين په رڼا کې وغږېږي، چې زموږ پاک او سپېڅلي اسلام دا توکي منع کړي، ځکه چې د انسان له پاره تباه کوونکي شيان دي.
۴. ښوونکی دې دا متن د املاء په توګه په زده کوونکو باندې په خپلو کتابچو کې وليکي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه مطلب دې په ساده وينا بيان کړي.
۲. هغه مواد چې غذايي او روغتيايي خاصيت لري وپېژني، لکه: مېوې، سابه، غوښې او داسې نور شيان.
۳. هغه مواد دې وپېژني، چې نه يوازې غذايي او روغتيايي خاصيت نه لري، بلکې تخريبوونکي او تباه کوونکي دي. لکه: چرس، ترياک، هيروين، شراب او نور.
۴. د نشه يي توکو د کارولو زيانونه دې په خپلو کتابچو کې وليکي او هغه دې په ياد کړي.
۵. په دې وپوهېږي چې په نشو روږدي کسان په کومو ناروغيو اخته کېږي، چې په پای کې يې د مړينې سبب ګرځي.

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکو نشه يي مواد او د هغو نومونه وپېژندل؟
۲. زده کوونکي په ټولنه کې د نشه يانو په کړو وړو هم و پوهېدل؟
۳. آيا زده کوونکي د نشه يي موادو د کارولو د زيانونو په هکله څه شی ليکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د نشې په باب د خپلو کورنيو له غړو سره خبرې وکړي او بيا دې يوه لنډه مقاله په دې هکله په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه څلوېښتم لوست
په ځمکه کې بدلونونه

موخې:
۱. زده کوونکي دې وپوهېږي چې د ځمکې پرمخ او منځ کې لوی او واړه بدلونونه هم منځ ته راځي.
۲. زده کوونکي دې په دې پوه شي چې لوی کمرونه ولې ټوټې ټوټې کېږي؟
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:
۱. آیا تاسې د ځمکې د بدلون په هکله څه فکر کولی شئ؟
۲. تاسې په دې برخه کې څه اورېدلي چې د ځمکې پرمخ او منځ کې څه بدلون راغلی وي؟

که موږ وغواړو چې یوه لویه ډبره ماته کړو. نو هغه به په مارتول ماتوو او که بې له مارتول څخه بله لاره هم شته؟ راځئ چې فکر وکړو او پیدا یې کړو چې دا لوی کمرونه څنګه ټوټې ټوټې کېږي؟
تاسې به لیدلي وي، چې د ژمي په موسم کې که له اوبو څخه ډک منګی بهر پاتې شي د یخنۍ له امله ماتېږي. کله چې اوبه یخې شي حجم یې زیاتېږي، په لوښي کې نه ځایېږي، نو څکه منګی ماتوي. د لویو لویو کمرونو، ماتېدل هم کټ مټ همدغسې دي.
کله چې باران ورېږي. د باران اوبه د تیږو او ډبرو په درزونو او سوریو کې ننه وزي. د سړو په وخت کې دا اوبه کنګل کېږي. د ډبرو د ماتېدو لامل ګرځي، په دې ترتیب لوی کمرونه ټوټې ټوټې کېږي.
ځینې نورې عملیې هم د کمرونو او ډبرو د ماتېدو سبب ګرځي. ژوندي شیان، لکه د نباتاتو ریښې همدارنګه اوبه او بادونه د غټو او وړو ډبرو د ماتېدو سبب کېدای شي، چې په پای کې له دې ماتو شوو وړو ټوټو څخه ډېره حاصل خیزه خاوره منځ ته راځي، له همدې امله د سیندونو او رودونو ترڅنګه ځمکې ډېرې ګټورې وي. په ځمکه کې دا ډول بدلونونه په ډېره اوږده موده کې را منځ ته کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

ډېره- تیره	کنګل - یخ
لوښی- ظرف	بهر- د باندې
مارتول- هغه آله ده چې تیرې پرې ماتوي	کمرونه- پاڼونه

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په هکله دې پوره معلومات وړاندې کړي.
۲. له هغو بدلونونو څخه دې هم یادونه وکړي چې د سیلابونو، زلزلو، طوفانونو او نورو پېښو په وسیله منځ ته را غلي وي.
۳. متن دې د املاء په توګه په زده کوونکو باندې ولیکي.
۴. د دغه متن په هم معنا یا مترادفو کلمو باندې دې خبرې وکړي.
لکه: دریابونه، سیندونه، رودونه.
ـ یخ، کنګل.
ـ کمرونه، پاڼونه.
ـ ژوندي، ژوي.

دزده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. یو یو تن دې لاندېنیو پوښتنو ته ځوابونه ووایي او بیا دې هغه ولیکي.
الف. اوبه چې په منګي کې کنګل شي، بیا څه پېښېږي؟
ب. لوی کمرونه څنګه ټوټه ټوټه کېږي؟
ج. که د ډبرو او لویو تیږو په درزونو کې اوبه لاړې شي، بیا څه کېږي؟
د. د ځمکې په مخ او منځ کې بدلونونه په څومره موده کې منځ ته راځي؟

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي و پوهېدل، چې د ځمکې پرمخ او منځ کې ځینې بدلونونه پېښېږي؟
۲. په دې پوه شول، چې لوی لوی کمرونه څنګه ماتېږي؟
۳. متن لوستلی او مطلب یې په خپلو کتابچو کې لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن ولولي، په مطلب دې ځان پوه کړي. بیا دې هغه په یاد زده کړي اوهم دې د متن لنډیز په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېڅلوېښتم لوست

فعل د بڼې او شکل له مخې

موخې:

۱. زده کوونکي فعلونه د بڼې او شکل له مخې وپېژني.
۲. دبڼې له مخې دفعلونو دډولونو پېژندل، په لوستلو اوليکلو کې يې سم کارول.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آيا تاسو فعلونه دبڼې له مخې پېژنئ؟
۲. ستاسو په نظر فعلونه دبڼې او زماني له مخې سره توپير لري؟

فعل د بڼې اوشکل له مخې:

فعل د کار ولو او ويلو له مخې دا لاندې ډولونه لري:

۱. **د فعل اخباري بڼه:** هغه فعلونه دي چې دکار کول يا کېدل په کې د خبر په ډول وښودل شي، لکه: احمد په آزموينه کې بريالی شو. د آرياyانو لومړی ښار بُخدي نومېده. بريالي خط وليکه.

۲. **د فعل امري بڼه:** هغه فعلونه چې کار په کې دامر او فرمان په توګه وښودل شي.
لکه: دلته راشه! او زما خبره واوره. زما کتاب راوړه! هلکه! ورته ووايه چې اوس مه راځه!

۳. **د فعل احتمالي ياشکي بڼه:** هغه فعلونه چې کار دشک په ډول وښيي، لکه: تابه ډوډۍ خوړلې وي؟ ته به هغه ته ووايې چې راشي؟ ته به زما يو ښه ملګری شې؟ ګوندې سباته باران ووربږي.

۴. **د فعل شرطي بڼه:** هغه فعلونه دي، چې کار له يوه شرط سره وښودل شي.
لکه: که درس ووايې، کامياب به شې. که وختي له خوبه پاڅېږې، هر کار به دې ترسره شي. که ته راغلې، هغه خامخا وينې.

۵. **د فعل تمنايي بڼه:** هغه فعلونه دي، چې کار په کې د هيلې او غوښتنې په بڼه وښودل شي، لکه: کاشکې ما استاد ليدلی وی. هيله کوم په ټلېفون کې راسره خبرې وکړې. کاشکې موږ ټول بريالي شو.

نوي لغتونه:

بڼه- شکل
هيله- اميد، غوښتنه
احتمالي- له شک سره
تمنايي- له هيلې سره
بُخدي- د آرياyانو په وخت کې د اوسني بلخ لرغونی نوم دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او د هغه په هکله دې خرګندونې وکړي.
۲. دفعل ډولونه دې د بېلګو له مخې په مثالونو کې څرګند کړي.
۳. د دغو برخو په هکله دې معلومات وړاندې او زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

الف. د فعل اخباري بڼې هغه دي، چې..............................
ب. د فعل احتمالي بڼې هغه دي، چې.....................
ج. د فعل امري بڼې هغه فعل ته وايي: ....
د. د فعل تمنايي بڼې هغو فعلونو ته ....

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او دفعلونو بڼې دې په مثالونو کې څرګندې کړي.
۲. زده کوونکي دې دا لاندې جملې د فعلونو په برخه کې وګوري او فعلونه دې دبڼې له مخې وښيي.

الف. ځوانان دې له نشه يي توکو څخه ځان وساتي!
ب. دسګرټو څکول روغتيا ته زيان لري.
ج. که ته پرون راغلی وی، نو دواړو به يو ځای درس ويلی و.
د: کاشکې زما ورور هم دلته وی.
هـ. تا به د احمد شاه بابا له کارنامو څخه يو څه اورېدلي وي؟

د فعل شکي يا احتمالي بڼه ـ امري بڼه ـ خبري بڼه ـ شرطي بڼه ـ اود فعلونو تمنايي بڼه

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي و پوهېدل چې فعلونه د بڼې له مخې کوم دي او څو ډولونه لري؟
۲. آیا زده کوونکي په لیکلو او لوستلو کې فعلونه د بڼې له مخې سم کارولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې متن ولولي او هغه دې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې هغه په یاد زده کړي.

څلور څلوېښتم لوست

کار وکړئ سوال مه کوئ!

موخې:

۱. د کار کولو په ارزښت د زده کوونکو پوهېدل.
۲. زده کوونکي د کار اوبېکارۍ په پایلو باندې وپوهېږي.
۳. زده کوونکي دې وپوهېږي، چې کارکول تر سوال کولو غوره دي.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. آیا تاسې له کارکولو سره مینه لرئ؟ کوم ډول کارونه مو خوښېږي؟
۲. تاسو څه فکر کوئ چې کار کول او زیار ښه دي که په سوال سره د یوڅه پیدا کول؟
۳. کار کول سربېره له ګټې څخه زموږ روغتیا ته هم کومه ګټه لري؟

یوه ورځ محمود له خپل پلار سره روان و. یوه هلک سوال ترې وکړ. د محمود پلار ترې تېر شو، خو محموددوه روپۍ ورکړې. لږ چې مخکې ولاړل. پلار یې ورته وویل: بچیه! خیرات ورکول ډېر ښه کار دی، خو ړندو، ګوډانو، ناروغو او بېوزلو خلکو ته زیات ثواب لري.
زه هره ورځ دغه هلک وینم، چې سوال کوي. په سوال کولو روزي پیدا کول ښه کار نه دی. حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه وسلم) داسې لار ښوونه کړې ده: ((خپله روزي د کار اوزیار په وسیله وګټئ، سوال مه کوئ.))
له حضرت انس (رضی الله تعالی عنه) څخه روایت دی، چې یو انصاري حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) حضور ته راغی. ویې ویل: ((ای د الله حبیبه! ماته یو څه راکړه.)) رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل: چې ((په کور کې څه لرې؟)) سوالګر وویل: یوه شړۍ لرم او یوه د لرګي کاسه، چې اوبه په کې څښو. حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) ورته وفرمایل: ((دواړه راوړه!)) هغه دواړه راوړل.
حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل: ((دا دواړه څوک اخلي؟)) یوه سړي وویل زه یې په یوه روپۍ اخلم. د خدای (جل جلاله) پېغمبر صلی الله علیه وسلم) بیا وفرمایل: ((څوک یې له دې څخه ګران اخلي؟)) بل سړي وویل زه یې په دوه روپۍ اخلم.
رسول الله (صلی الله علیه وسلم) هغه شیان ورکړل او روپۍ یې انصاري ته ورکړې. ویې ویل: ((چې په یوې روپۍ خوراکي شیان واخله او په بله روپۍ یو تبر واخله او ماته یې راوړه!))
انصاري تبر راوړ او حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) په مبارکو لاسونو په خپله هغه ته لاستی ور واچاوه. بیا یې وفرمایل: چې ځه لرګي وهه او خرڅوه یې. پنځه لس ورځې دې ونه ګورم.
انصاري دا کار وکاوه. او له پنځه لسو ورځو وروسته حضور ته راغی، چې حال یې ډېر ښه شوی و. حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل: ((دا کار کول تاته له سوال کولو نه غوره دي، ځکه چې سوال کول به د قیامت په ورځ ستا پرمخ تور ټکی وي.)) (ذغه حدیث)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

سپما- ذخیره　　غوره- بهتر او منل شوی　　تورټکی- عیب او شرمندګي

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په هغه دې خبرې وکړي.
۲. ښوونکی دې په دې هکله خبرې وکړي، چې کار کول زموږ د بدن غړي ښه په حرکت راولي او زموږ سلامتی ته ډېره ګټه رسوي.
۳. ښوونکی دې متن په زده کوونکو باندې د املاء په توګه ولیکي.
۴. ښوونکی دې د کیسې مطلب په لنډه توګه بیان او د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) لارښوونو ته دې د زده کوونکو پام را واړوي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. زده کوونکي دې د لاندېنیو جملو تش ځایونه د چوکاټ په مناسبو کلمو په خپلو کتابچو کې ډک کړي.

الف. کارکول له .... کولو څخه ډېر بهتر او غوره دي.
ب. کار وکړئ او له چا څخه سوال ....
ج. مسلمانانو ته بنايي.................... وکړي او د خپلو متو په زور ځانته روزي پیدا کړي!
د. خیرات ورکول .... ته ډېر زیات ثواب لري.

ګوډانو، ړندو، ناروغانو، او بیوزلو- سوال، کار- کارکول- مه کوئ

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
۲. زده کوونکي وپوهېدل چې کار تر سوال کولو غوره دی؟
۳. زده کوونکي پوه شول چې د اسلام ستر لارښوونکي حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) هم د کار کولو په وسیله د روزي پیدا کول ډېر غوره بللي دي؟
۴. زده کوونکي په دې هم و پوهېدل چې کار روغتیا او سلامتی ته ډېره ګټه لري؟
۵. زده کوونکي د جملو تش ځایونه په مناسبو کلمو سره ډکولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د لاندې پوښتنې ځواب په خپلو کتابچو کې ولیکي او هغه دې په یاد ووایي.
زموږ ستر لارښوونکي حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) د کار کولو په هکله څه فرمایلي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلوېښتم لوست

ځيرک سوالګر

موخې:

۱. د ټوکې په مفهوم باندې پوهېدل.
۲. زده کوونکي وکولی شي چې ټوکې ووايي.
۳. د متن لوستل اوليکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. د تاسو په فکر سوال کول څه ډول کار دی؟
۲. ولې ټول خلک سوال نه کوي؟

يوه سوالګر چې نه يې غوښتل د سوالګر په څېر معلوم شي يو ماښام د يوه کور په څنګ کې د کور تر کړکۍ لاندې ودرېد. کله چې د کور مېرمن يې په کړکۍ کې وليده، پوښتنه يې ځينې وکړه چې: خورجانې! که يوه ستن ولرې اړتيا ورته لرم رايې کړه!

مېرمنې ورته وويل: ((ستن لرم خو که در وايې چوم در څخه ورکه به شي، ځکه چې تياره ده.)) سوالګر ورته وويل: ((مهرباني وکړه په يوه ټوټه ډوډۍ کې يې وټومبه را وايې چوه او زه به يې په دې توګه واخلم.))

نوي لغتونه:

سوالګر- سوال کوونکي	ټومبل- په يوه شی کې ټينګول
ځنې- له هغه څخه	

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې ټوکه ولولي او دهغې په مطلب دې خبرې وکړي.
۲. ښوونکی دې د زده کوونکو پام دې خبرې ته را واړوي چې سوال کول ښه کار نه دی، ځکه سوالګر شرمېده چې ستن يې پلمه کړه.
۳. ښوونکی دې دا کلمې پر تخته ولیکي او له زده کوونکو څخه دې وغواړي چې یوه یوه مناسبه جمله ورته جوړه کړي.

الف. اړتیا　ب. غوښتل　ج. مېرمن　هـ. ماښام　و. مهرباني

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې ټوکه ولولي او هغه دې په تمثیلي توګه اجراء کړي.
۲. زده کوونکي دې د غو لاندې پوښتنو ته ځواب ور کړي:

الف. سوالګر ستنې ته اړتیا درلوده؟
ب. آیا سوالګر په ماښام کې ستنې ته اړتیا درلوده؟
ج. سوالګر ولې غوښتل، چې سوالګر معلوم نه شي او ډوډۍ هم لاسته راوړي؟

ارزونه:

۱. زده کوونکي وپوهېدل، چې سوال کول دهر چا له پاره ښه کار نه دی؟
۲. زده کوونکي کومه بله ټوکه د نورو زده کوونکو په مخ کې ویلی شي؟
۳. آیا زده کوونکي متن لوستلی او لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دا ټوکه په یاد زده کړي او په خپلو کتابچو کې دې په ښکلي خط سره ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ څلویښتم لوست

بشردوستي

موخې:

۱. د بشر دوستۍ په معنا او مفهوم باندې پوهېدل.
۲. په زده کوونکو کې دبشر دوستۍ د حس روزنه او پیاوړتوب.
۳. د متن لوستل او لیکل.

هڅوونکې پوښتنې:

۱. ولې موږ ته لازمه ده، چې دبشر دوستۍ په راز وپوهېږو؟
۲. ستاسو په فکر ویلی شئ، چې بشر دوستي په ټولنه کې څه ارزښت لري؟

څرګنده ده، چې انسان په ټولنه کې یو زیار کښ موجود دی اود بشري ستونزو د لېرې کولو له پاره د نه هېرېدونکو خدمتونو ویاړ لري. نو باید د ژوند په ټولو چارو کې له یوبل سره مرسته، همکاري او دستونزو په وخت کې خواخوږي ولري.
څنګه چې موږ انسانان یو نوښایي، چې له انسانانوسره مینه او محبت خپله بشري فریضه وبولو او په دې عمل وکړو، چې هرانسان دعزت او درناوي وړدی.
په خپلو کړو وړوکې له خوږواومناسبو ویناوو څخه کار واخلو. له بلې خوا د خپل بشري توان سره سم له هر انسان سره په زړه پورې او لازمې مرستې وکړو، ځکه چې دا د انسانیت تر ټولو غوره مقام دی.
انسان ته ښایي یوازې د خپلې سوکالۍ او نیکمرغۍ په فکر کې نه وي، بلکې په نورو هم دا پیرزوینه ولري.
وګورئ رحمان بابا دبشر دوستۍ دا لوړ احساس په څومره خوږوالي سره په دې بیت کې ځای کړی دی:

هغه زړه به له طوفانه په امان وي
چې کښتۍ غوندې د خلکو باربردار شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي لغتونه:

پیاوړی-	غښتلی	تړلنیز-	اجتماعي
چاپېریال-	محیط	ستونزې-	کړاوونه
خواخوږي-	همدردي	درناوی-	درښښت
پېرزو-	لورینه	غوره-	په زړه پورې

ښوونکي ته لارښوونې:

۱. ښوونکی دې متن ولولي او په دې برخه کې دې معلومات وړاندې کړي.
۲. متن دې په زده کوونکو باندې د املاء په توګه ولیکي.
۳. د رحمان بابا بیت دې معنا او دغه په هکله دې څرګندونې وکړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړاي.
۲. په خپلو کړو وړو کې بشر دوستي څه ډول ښودلی شي؟
۳. لاندې جملې دې د چوکاټ په مناسبو کلمو سره په خپلو کتابچو کې بشپړې کړي.
الف. انسانان د ژوند په ټولو چارو کې له یو بل سره .... ولري.
ب. په خپلو خبرو اترو کې له .... ښخه کار واخلو.
ج. هغه زړه به له .... په امان وي.
د. چې کښتۍ غونډې د............................. باربردار شي.

ښوالفاظو، خلکو، طوفانه، خواخوږي

ارزونه:

۱. زده کوونکي متن لوستلی شي؟
۲. دمتن په مطلب پوه شوي او دبشر دوستۍ په هکله خبرې کولی شي؟
۳. د بشر دوستۍ په هکله یوه لنډه مقاله لیکلی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د مرسته، خواخوږي، درناوي او بشر دوستۍ کلمې په مناسبو جملو کې راوړي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه څلوېښتم لوست

د وطن ترانه

موخې:

۱. زده کوونکي د هېواد په ارزښت وپوهېږي او په راتلونکي مهال کې د زړه له کومې خپل هېواد ته خدمت وکړي.

۲. دلاندې شعر سم لوستل او په معنا يې پوهېدل.

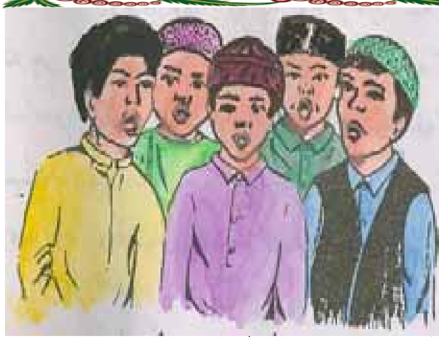

هڅوونکي فعاليتونه:

۱. ستاسو په فکر وطن څه معنا او مفهوم لري؟

۲. ولې په هر چا باندې خپل وطن ګران دی؟

۳. موږ ولې بنايي خپل وطن وساتو؟

دا وطـن ودان وطـــن　　　　دا د لــوی افــغــان وطــن
داپــرموږه ګــران وطــن
خــاوره دغــېرت ده زلزلــې لـرې طــوفان لــرې
غــرونــو کــې بــازان لـــرې
شــور يــې پــه سيندونـوکــې　　　　تــاو يــې لــويــو غــرونوکــې
مـينــه يې پــه زړونوکــې
خيـژې لـه سينې، دهر افـغـان ولـولې لـرې
بـــــلـــې يــې لمبې لـرې
اوســې افــغـانـان پـه کـې　　　　نـــسل اتـــلان پـــه کـــې
واړه ســربــازان پــه کــې
ځــارې يــې د غــرو او چـت سرونـه لـه آسـمان سـره
نــنـګ او لــه ايــمان ســره

سليمان لايق

نوي لغتونه:

ولولې- شور اوغوغا　　　　ټاټوبی- وطن يا د اوسيدو ځای

بازان- ګوربت　　　　سربازان- سربښندونکي

اتلان- قهرمانان　　　　ځارې- ځارنه يې کوي، يا ساتنه يې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي ته لارښووني:

۱. ښوونکی دې د وطن ترانه په مناسب وزن سره ولولي او بیا دې معنا کړي.
۲. د وطن د مینې په هکله دې خبرې وکړي.
۳. د نورو خبرو په ترڅ کې دې متل ته اشاره وکړي او دهغه په هکله دې څرګندونې وکړي!
«هر چاته خپل وطن کشمير دی»
۴. دا شعر دې په زده کوونکو باندې د املاء په توګه وليکي.
۵. دا شعر دې په زده کوونکو په یاد زده کړي.

دزده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې ترانه په ډله ييزه توګه په لوړ آواز ولولي!
۲. د دې ترانې هم وزنه کلمې دې پيدا او په خپلو کتابچو کې دې وليکي!
۳. د ترانې مطلب دې په نثر وليکي!
۴. د وطن دوستۍ مينه دې د احمد شاه بابا په اشعارو کې وګوري. هغه دې په کتابچو کې وليکي او له ياده دې زده کړي.

که هرڅو مې د دنيا ملکونه ډېر شي
زما به هېرنه شي دا ستا ښکلي باغونه
احمد شاه به دغه ستا قدر هېر نه کا
که ونيسي د تمام جهان ملکونه

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي د وطن ترانه په ډله ييزه توګه له ياده ويلی شي؟
۲. آيا زده کوونکي د وطن دوستۍ په مطلب و پوهېدل؟
۳. زده کوونکي د لوست کلمو ته جملې جوړولی شي؟
لکه: (ملکونه، باران، سيندونه، تاو، لمبی)

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د وطن په هکله يوه ښه مقاله په خپلو کتابچو کې وليکي او بيا دې خپلو ټولګيوالو ته ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې ترانه

پوهنه ده رڼا — وطن ته موښکلا
کتاب او قلم — زموږه رهنما

پوهنه ده رڼا، وطن ته موښکلا
کتاب او قلم زموږه رهنما

وطن زما یې ځان — له تانه شم قربان
ته وینه د افغان — ته لوړپه ټول جهان

پوهنه ده رڼا، وطن ته موښکلا
کتاب او قلم زموږه رهنما

آباد اوسې آباد — وطنه ته شې ښاد
موږ سربښندو په تا — او ساتو دې آزاد

پوهنه ده رڼا، وطن ته موښکلا
کتاب او قلم زموږه رهنما

ته کور یې هم مو ګور — ته پلار یې هم مو مور
ته زړه یې د آسیا — او زما د سترګو تور

پوهنه ده رڼا، وطن ته موښکلا
کتاب او قلم زموږه رهنما

ته ننګ یې دآریا — او تاج یې د یما
ځاریږمه له تا — افغانستان زما

پوهنه ده رڼا، وطن ته موښکلا
کتاب او قلم زموږه رهنما

محمد مُعین مرستیال

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library